

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské sociální práce

Rozvoj kompetencí pro dospělý život u klientů nízkoprahových zařízení pro děti a mládež

Bakalářská práce

Studijní program

Sociální práce

Autor: Gabriela Mikšíková

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Agnieszka Zogata Kusz, Ph.D.

Olomouc 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci zpracovala samostatně na základě použitých pramenů a literatury uvedených v bibliografickém seznamu.

V Olomouci 24. 4. 2024

Gabriela Mikšíková

Poděkování

Na tomto místě chci poděkovat mé rodině za podporu ve studiu.

Obsah

Seznam zkratk	9
Úvod	10
1 Rešerše zdrojů	13
2 Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež	15
2.1 Historie	15
2.2 Charakteristika služby	15
2.3 Princip nízkoprahovosti	16
2.4 Poslání a cíl služby	17
2.5 Etický aspekt sociální práce v NZDM	17
3 Cílová skupina	19
3.1 Riziková mládež	19
3.2 Období dospívání	20
4 Rozvoj kompetencí pro dospělý život	22
4.1 Dospělost a její výzvy	22
4.2 Kompetence pro dospělý život	23
4.3 Role sociálního pracovníka při rozvoji kompetencí	25
5 Propojení s teoriemi a metodami sociální práce	26
5.1 Sociální práce se skupinou	27
6 Propojení se sociální politikou	30
6.1 Principy sociální politiky	30
6.2 Funkce sociální politiky	31
6.3 Rodinná politika	32
6.4 Vzdělávací politika	33
7 Analýza potřebnosti	34
7.1 Cílová skupina, její velikost a specifika	34

7.2 Příklady řešení dané problematiky	36
7.3 Analýza stakeholderů	38
7.4 Závěr analýzy potřebnosti	39
8 Návrh projektu	40
8.1 Cíle projektu	40
8.2 Klíčové aktivity projektu	40
8.2.1 KA1: Oslovit nízkoprahová zařízení s nabídkou programu.	40
8.2.2 KA2: Uspořádat schůzku se zařízeními, která vyjádřila o projekt zájem.	41
8.2.3 KA3: Identifikace konkrétních potřeb klientů jednotlivých zařízení v oblasti rozvoje dovedností pro dospělý život.	41
8.2.4 KA4: Vytvořit program pro rozvoj kompetencí pro dospělý život na základě získaných dat.	43
8.2.5 KA5: Propagace nabízeného programu.	44
8.2.6 KA6: Proškolit sociální pracovníky o programu a jeho realizaci.	45
8.2.7 KA7: Realizace programu – úvodní schůzka, besedy, workshopy, přednášky.	45
8.3 Harmonogram	49
8.4 Popis přidané hodnoty projektu	50
8.5 Management rizik	50
8.6 Rozpočet	50
8.7 Intervenční logika projektu	52
Závěr	53
Bibliografie	55
Seznam příloh	61
Přílohy	62
Anotace	63
Annotation	64

Seznam zkratk

ČAS – Česká asociace streetwork

ČSÚ – Český statistický úřad

KA – Klíčová aktivita

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

NZDM – Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež

SSP – Společnost sociálních pracovníků

WHO – World Health Organisation

Úvod

Moje bakalářská práce se věnuje rozvoji kompetencí pro dospělý život u klientů nízkoprahových zařízení pro děti a mládež. Toto téma jsem si vybrala z důvodu, že se v České republice stále zvyšuje počet žáků primárního vzdělávání, kteří povinnou školní docházku úspěšně neukončí a žáků sekundárního vzdělávání, kteří předčasně odchází ze středních škol (Eurostat 2024a). Tento fakt je navíc propojen s nezaměstnaností, chudobou, sociálním vyloučením a horším zdravím. Důvody k nedokončení školy bývají různé a týkají se mnoha často problémových oblastí jako jsou rodinné problémy nebo špatná sociálně-ekonomická situace (European Commission b.d.). Realizovat rozvojový program v nízkoprahovém zařízení sice nevyřeší problém předčasných odchodů ze vzdělávání, ovšem může pomoci těm, kteří předčasně odchází ze vzdělávání k tomu, získat kompetence, díky kterým pro ně bude vstup do dospělého života jednodušší, navíc program může vést k pozitivním změnám v životech klientů, které třeba ovlivní i jejich přístup ke vzdělání. V nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež je běžnou praxí dělení aktivit v zařízení do tematických bloků, které se věnují různým více či méně problematickým situacím, v této bakalářské práci bych chtěla vytvořit jeden z těchto bloků zaměřených čistě na rozvoj kompetencí pro dospělý život. Kromě již výše zmíněného zvyšujícího se počtu odchodů ze vzdělávání byly mou velkou motivací pro zpracování projektu i mé osobní zkušenosti, které jsem získala buď v průběhu praxí realizovaných v průběhu studia, anebo při osobních kontaktech s lidmi z různých socioekonomických poměrů, kdy jsem zjistila, že věci, které pro mě mohou být běžné jsou pro některé obtížné případně až nepředstavitelné.

Cílem mé bakalářské práce je zpracovat na základě teoretického zakotvení problematiky projekt, který bude zaměřen na rozvoj kompetencí pro dospělý život u klientů nízkoprahových zařízení pro děti a mládež.

Práce je členěna do osmi kapitol. První kapitola se věnuje rešerši zdrojů relevantních pro mou práci. Druhá kapitola nastiňuje nízkoprahová zařízení, jejich historii, legislativní zakotvení této služby, princip nízkoprahovosti, poslání a cíl služby a etický aspekt sociální práce v nízkoprahových zařízeních. Třetí kapitola se věnuje primární cílové skupině projektu, tou je riziková mládež, konkrétně ve věku 13–18 let, v této kapitole jsou rovněž specifikovány aspekty období dospívání. Čtvrtá kapitola se věnuje definici kompetencí v obecné rovině i specificky kompetencí pro dospělý život, dále je v kapitole definována dospělost a její výzvy a role sociálního pracovníka při rozvoji kompetencí. V páté kapitole se věnuji propojením

s teoriemi a metodami sociální práce, konkrétně se skupinovou sociální prací, která bude v realizaci projektu stěžejní. V šesté kapitole propojují téma práce se sociální politikou, jejími principy a funkcemi a s konkrétními politikami – rodinnou a vzdělávací politikou. Dále v této kapitole propojují téma práce se strategickým dokumentem věnujícím se vzdělávací politice. Sedmou kapitolou – analýzou potřebnosti – začíná praktická část závěrečné práce. V osmé kapitole se pak věnují návrhu samotného projektu, tvorbě cílů, klíčových aktivit, harmonogramu, popisu přidané hodnoty, řízení rizik, rozpočtu projektu a intervenční logice projektu.

1 Rešerše zdrojů

Jako výchozí zdroje pro mou závěrečnou práci jsem zvolila odborné zdroje ve formě publikací od Pavla Navrátila a od Oldřicha Matouška věnující se teoriím a metodám sociální práce. Dále potom publikaci Kontaktní práce vydaná pod záštitou České asociace streetwork, která se přímo věnuje problematice nízkoprahových zařízení v České republice. Pro pasáž věnující se propojení se sociální politikou jsem jako výchozí zdroj vybrala sedmé vydání knihy Sociální politika zpracované Janem Mertlem a kolektivem autorů. Další zdroje relevantní pro mou práci jsem vyhledávala pomocí databáze knihovny Univerzity Palackého a pomocí EBSCO Discovery Service, část zdrojů jsem také vyhledávala na internetu, vzhledem k jejich povaze (např. strategické dokumenty). Při vyhledávání jsem používala následující klíčová slova: „*nízkoprahová zařízení pro děti a mládež*“, „*low-threshold facilities for children and youth*“, „*youth drop-in center*“, „*youth club*“, „*kompetence pro dospělý život*“, „*životní dovednosti*“, „*life skills*“, „*competence development*“, „*kontaktní sociální práce*“, „*sociální práce s dospívajícími*“, „*social work with adolescents*“, „*strategie vzdělávací politiky MŠMT*“, „*social work theories and methods*“. Relevantnost vyhledaných zdrojů k tématu mé práce jsem posuzovala podle názvu a abstraktu zdroje.

Při rešerši zdrojů jsem nenarazila na zpracování cíleného rozvoje kompetencí pro dospělý život v nízkoprahových zařízení pro děti a mládež v ČR, ovšem organizace Člověk v tísni (b.d.) na svých stránkách uvádí jako základní cíle NZDM zvyšování schopností, dovedností a osobních kompetencí, což přímo souvisí s rozvojem kompetencí pro dospělý život. Každé NZDM v rámci své činnosti vykonává různé druhy intervencí, jejich přehled zpracovala ČAS (2008, s. 12–15), v tomto přehledu se nachází i sociálně terapeutická činnost vedoucí k získání nebo udržení takových schopností a dovedností, které podporují sociální začleňování osob, do této činnosti může tedy spadat i rozvoj kompetencí pro dospělý život. Jistou formu přípravy na dospělost řeší například dětské domovy, které připravují své klienty na odchod ze zařízení, zabývají se tematickými okruhy (např. péče o zdraví, bydlení, práce a vzdělávání, finance a hospodaření, práva a povinnosti,...), cílem této přípravy je, aby si klienti osvojili schopnosti postarat se o svoje životní potřeby a úspěšně se začlenili do společnosti (Mackerle 2021).

Při rešerši jsem narazila na koncept životních dovedností (life skills). Deset životních dovedností stanovila WHO (1994) a více se jim budu věnovat v kapitole čtyři. Tento koncept se často objevoval v souvislosti s mladistvými bez domova, tyto mladistvé potom za pomoci dobrovolníků z řad komunity zmocňovali k převzetí moci nad svým životem (Sisselman-Borgia

2021). V průběhu rešerše jsem objevila i různé metody používané pro rozvoj životních dovedností, jednou z nich jsou intervence pomocí sportu, kde se mladí lidé učí jak ovládat emoce, relaxovat, nastavit si cíl a další (McCarthy et al. 2022).

2 Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež

V této kapitole vymezím jeden ze stěžejních pojmů mé závěrečné práce a to nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, popíšu historii vzniku služby, charakterizuji účel služby a vymezím princip nízkoprahovosti.

2.1 Historie

Významným milníkem pro vznik nízkoprahových zařízení pro děti a mládež, je zavedení funkce sociálního asistenta v roce 1994. Cílem této funkce byla terénní sociální práce s dětmi a mládeží ohroženými sociálně patologickými jevy. Typické pro sociálního asistenta byla práce v místech, kde se děti a mládež shlukovali a trávili svůj volný čas. Vývoj do dnešní podoby zařízení značně ovlivnila spolupráce s německými odborníky. Původní záměr vzdělávání sociálních asistentů ve streetworku obohatili o inspiraci pro založení prvních nízkoprahových klubů při návštěvě center mládeže v Sasku. Díky této zkušenosti začali sociální asistenti budovat první kluby (Čechovský a Racek In: Klíma 2009, s. 304).

Kluby pro děti a mládež začaly v České republice vznikat přibližně někdy v polovině 90. let jako předchůdci nízkoprahových zařízení pro děti a mládež, které je postupně po začátku nového tisíciletí začaly nahrazovat. V dnešní době je již NZDM pevně zakotvenou službou v rozmanité infrastruktuře sociálních služeb (Zikmundová a Růžičková 2019).

2.2 Charakteristika služby

Účelem NZDM, jakožto kontaktní sociální služby je oslovovat a udržovat kontakt s jednotlivci, kteří z různých důvodů nevyužívají běžných sociálních, vzdělávacích nebo volnočasových služeb. Důležitou charakteristikou NZDM je individuální přístup k potřebám klientů a podpora jejich samostatnosti a soběstačnosti. Služba usiluje o sociální začlenění a pozitivní změnu v životě klientů v nepříznivé životní situaci (Racek a Herzog, In: Klíma 2009 s. 320–323).

Zákon o sociálních službách řadí nízkoprahová zařízení pro děti a mládež mezi služby sociální prevence. Cílem těchto služeb je pomoci překonat nepříznivé sociální situace osobám, které jsou ohroženy sociálním vyloučením, kvůli krizové situaci, životním návykům nebo způsobu života, který je nějakým způsobem znevýhodňuje. Znevýhodnění mohou být zejména prostředím, ve kterém žijí. Samotná nízkoprahová zařízení pro děti a mládež jsou službou, která

je poskytována anonymně a je určena pro děti a mládež ve věkovém rozmezí 6 až 26 let. Cílem služby je rovněž zlepšit kvalitu života a vytvořit podmínky vhodné k řešení nepříznivých sociálních situací. Tyto zařízení mohou poskytovat služby ambulantně, tedy v prostředí zařízení nebo terénně, v místech, kde se cílová skupina přirozeně vyskytuje (zákon 108/2006 Sb., §53 a §62). NZDM zajišťují především výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, sociálně terapeutické činnosti a pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních zájmů (vyhláška č. 505/2006 Sb., §27).

2.3 Princip nízkoprahovosti

Důležitou roli při poskytování služby hraje princip nízkoprahovosti, který jednotlivá zařízení dodržují, díky kterému je zajištěno, že na službu dosáhne opravdu každý. Prakticky to znamená, že služba pracuje s bariérami, které by mohly nastat a snaží se je účelně odstraňovat nebo zmírňovat, tak, aby adresátům služby nestály v cestě při jejím vyhledání žádné překážky. Bariéry mohou být prostorové, časové, finanční a psychologické. V případě prostorové bariéry služba pracuje s umístěním zařízení, služba se nachází v místech, které jsou pro uživatele dostupné, buď v lokalitě, kde žijí nebo kde se pohybují. Časová bariéra je řešena poskytováním služby v době, která odpovídá možnostem a potřebám uživatelů, zpravidla v odpoledních hodinách, kdy má cílová skupina ideální podmínky pro navštívení služby. Finanční bariéra je ošetřena tím, že se služba poskytuje bezplatně. Při práci s psychologickými bariérami je potřebné, aby byla služba nastavena tak, aby ji klient vnímal jako bezpečné a příjemné prostředí, čehož může služba docílit například vybavením zařízení, ale i chováním pracovníků, které klienty nebude odrazovat službu využívat (Česká asociace streetwork 2008, s. 18).

ČAS (2008, s. 5) rovněž definovala další zásady, které přímo souvisí s principem nízkoprahovosti. První z nich je rovný přístup ke službě, díky čemuž může službu využít kdokoliv z cílové skupiny za předpokladu, že svým chováním neomezuje nebo neohrožuje uživatele a pracovníky služby nebo její efektivitu. Uživatel má právo zůstat v anonymitě, přičemž může kdykoliv nahlédnout do dokumentace obsahující jeho osobní údaje. Zásadní je také dobrovolnost, kdy uživatel není podmíněn nutností pravidelné docházky nebo nějakého druhu členství, tato zásada se také vztahuje na aktivity probíhající v zařízení, kterých se nemusí účastnit, pokud o to nestojí.

2.4 Poslání a cíl služby

Posláním NZDM je aktivně podporovat sociální integraci a usilovat o pozitivní rozvoj dětí a mládeže, které se ocitly v nepříznivé sociální situaci, poskytovat jim informace, odborné poradenství, podporu a přecházet díky tomu jejich sociálnímu vyloučení (Česká asociace streetwork 2008, s. 3).

Na základě tohoto poslání má každé NZDM stanoveno cíle, které se týkají různých problémových oblastí. NZDM tedy musí zabezpečit podporu pro zvládnutí náročných životních situací, snižovat sociální rizika, které mohou vyplívat z konfliktních společenských událostí, dále zvyšovat sociální schopnosti a dovednosti klientů, podporovat jejich sociální začlenění, ať už mezi vrstevnické skupiny, tak i do společnosti nebo místní komunity. Dále je důležité zabezpečit nezbytnou ochranu během pobytu klientů v zařízení a to ve formách psychické, fyzické, právní a sociální ochrany, zlepšovat kvalitu jejich života, snižovat zdravotní rizika související s životním způsobem klientů, pomáhat se zlepšením jejich orientace v sociálním prostředí a zajišťovat podmínky k řešení nepříznivé sociální situace (Česká asociace streetwork 2008, s. 4).

2.5 Etický aspekt sociální práce v NZDM

Jandourek (2001, s. 74) uvádí definici etiky jako souhrn všech principů, díky kterým se ve společnosti posuzuje korektnost jednání. Etika má výraznou sociální stránku a předpokládá, že u člověka existuje svědomí svoboda a odpovědnost (Jandourek 2001, s. 74).

Sociální práce je založena především na schopnosti sociálních pracovníků rozhodnout se, jak se zachovat v různých situacích. Pro morální rozhodování je charakteristické, že se týká dobrého žití lidí, a tak by morálně správná rozhodnutí měla uspokojit jejich potřeby. Měla by být řádně promyšlená ve všech hlediscích, měla by být univerzální a tudíž uplatitelná i u jiného klienta, který je v podobné situaci a také by měla být oprávněná v souladu s obecnými morálními zásadami. Ve vztahu klienta a pracovníka existuje jistá nadřazenost ve prospěch pracovníka, protože má moc rozhodovat o druhých. V tomto ohledu mohou vznikat etické problémy, protože i přesto, že sociální pracovník ví, jak se má rozhodnout, tak se mu to rozhodnutí nelíbí. Etické dilema vzniká v okamžik, kdy sociální pracovník ví, že stojí před více možnostmi rozhodnutími současně, ale tato rozhodnutí představují konflikt morálních principů (Nečasová 2001, s. 6).

Nízkoprahová zařízení jsou místem, kde může k etickým dilematům často docházet. Škodová (2018, s. 37–47) ve své diplomové práci uvádí etická dilemata, která mohou při sociální práci v nízkoprahových zařízeních vzniknout. Dilemata, která uvádí vyplývají z praxe dotazovaných sociálních pracovníků NZDM. Dotazovaní pracovníci vnímají jako rozporuplné oblasti hodnot ve vztahu klient – pracovník, hranici oznamovací povinnosti, výběr mezi množstvím nebo kvalitou poskytovaných služeb, profesionalizaci nebo de-profesionalizaci služeb, materiální motivaci, zasáhnout nebo nezasáhnout, pomoc nebo péče, poskytnutí nebo neposkytnutí informací a pojetí klientova vztahu vůči sociálnímu pracovníku. Autorka rovněž uvádí, že ne všechny uvedené etické dilemata mohou být dilematy pro všechny sociální pracovníky.

Jako takový návod jak řešit etická dilemata může sloužit kodex sociálních pracovníků. Ten zpracovala a schválila Společnost sociálních pracovníků v roce 2006. Kodex obsahuje etické zásady, pravidla etického chování pracovníka vůči klientům, zaměstnavateli, kolegům, odbornosti a ve vztahu ke společnosti. Dále kodex stanovuje eticky problémové okruhy a možnosti řešení těchto problémů (SSP 2006). S vlastním etickým kodexem přišla i Česká asociace streetwork (2017). Kodex pro nízkoprahové služby přímo vychází z etického kodexu SSP, je však obsahem zaměřen na činnost nízkoprahových služeb jako je NZDM, terénní programy, kontaktní centra nebo nízkoprahová denní centra. Zmíněný kodex navrhuje jako řešení etických otázek jejich reflektování, pokud se jedná o závažné etické otázky pobízí k řešení v rámci externí supervize. Jako důležité etické hodnoty sociální práce v nízkoprahových službách jsou řazena práva jedinců na soukromí, důvěrnost, sebeurčení a autonomii. Klienti zařízení jsou bráni jako partneři sociálních pracovníků, kteří jsou sami zodpovědní za svůj život (ČAS 2017).

3 Cílová skupina

Cílovou skupinou služby jsou děti a mládež. Rozptyl věkové hranice služby je zákonem stanovený mezi 6 až 26 lety. Jedná se však o doporučené rozmezí a je celkem běžným postupem, že poskytovatel služby při registraci cílovou skupinu v daném rozmezí více specifikuje, například na skupinu starších dětí ve věku 11-18 let (MPSV 2016, s. 20).

Do cílové skupiny spadá každý, kdo splní věkovou hranici, bez ohledu na to s jakou zakázkou do „nízkoprahu“ přichází. Potřeby každého jsou velmi individuální a jednotlivci zařízení navštěvují s různými problémy napříč širokým spektrem. Mezi problémy, které uživatelé řeší mohou být komplikované životní situace, jako je rozvod rodičů, se kterým je pro dítě obtížné se srovnat, nebo problémy ve škole, které se bojí řešit s rodiči. Dalším druhem obtíží, které jsou u klientů běžné jsou konfliktní společenské situace, jako násilí a kriminalita nebo negativní zkušenosti se šikanou, užíváním návykových látek, případně jiné rizikové chování, které může vést k dalším problémům. Nepříznivá životní situace jedince může vyvstat i z omezujících životních podmínek, při kterých je komplikované získat vzdělání, kvůli prostředí ve kterém se klient pohybuje nebo ve složitějších případech i základní návyky v oblasti hygieny, společenských a kulturních zvyků (Staníček, a kol. In: Klíma a kol. 2009, s. 89).

3.1 Riziková mládež

Cílová skupina nízkoprahových zařízení pro děti a mládež se v literatuře označuje jako riziková nebo ohrožená. Pojem rizikový se používá především proto, že obsahuje nejmenší míru sociální stigmatizace a je používán v souvislosti s problémy v sociální adaptaci mládeže. Rizikovost se týká vyšší náchylnosti a ohrožení psychosociálního vývoje ve srovnání se zbytkem populace. Rizikovou mládeží se pak rozumí adolescenti, kteří jsou vystaveni více faktorům, které mohou zvýšit pravděpodobnost selhání v oblasti psychosociálního vývoje. Autor však připouští, že označení tímto pojmem může být diskutabilní, protože lidé si vytváří různé asociace a každý má svou vlastní představu o tom, jak vypadá rizikový jedinec (Labáth 2001, s. 11).

Matoušek a kolektiv (2010, s. 267–269) uvádí, že riziková mládež je vážným sociálním problémem až od novověku, zejména v důsledku společenských změn, kdy slábnou systémy sociální kontroly. Ani rodiny již dnes nejsou příliš stabilní, s tím že značný počet dětí vyrůstá pouze s jedním rodičem. Mnoho dětí nenajde oporu v biologických rodičích vůbec, některé z nich vyrůstají v ústavních zařízeních a jejich život směřuje k sociálnímu selhání. Děti

ohrožuje i přílišný vliv vrstevnických skupin, se kterými tráví svůj volný čas, když jsou rodiče v práci. Problémovým může být i vliv masových médií nebo život ve městech, kde má mládež příležitost rizikově trávit čas a jednoduše přístupné jsou i návykové látky. Požadavky na vzdělání pořád stoupají a doba studia se prodlužuje a na konci adolescentního moratoria jsou mladiství konfrontováni s náročnými požadavky dospělosti. Mezi druhy rizik, kterými může být adolescent ohrožen se řadí zvýšená zranitelnost, svým chováním si může sám ublížit a nebo se může provinovat vůči společenským zájmům.

Staníček a kolektiv (2009, s. 88–89) označují cílovou skupinu mládeže jako ohroženou, jedná se o synonymum ke slovu riziková. Ohroženou mládeží je myšlena i taková mládež, u které nepříznivá situace v životě ještě nenastala, ale může k ní v brzké době dojít. Mezi nepříznivé situace se v tomto případě řadí komplikované životní události, konfliktní společenské situace, omezující životní podmínky, ale také selhávání při plnění vývojových úkolů, které mohou vést k pocitům frustrace, neschopnosti zvládat běžné denní činnosti, neschopnosti navázat partnerské i vrstevnické vztahy, konfliktním chováním k rodičům, pasivním přístupem k volbě povolání, rezignací k získání profesní kvalifikace a dalším.

3.2 Období dospívání

Abych cílovou skupinu NZDM ještě více přiblížila, je důležité zmínit jaké změny v období adolescence probíhají. Tyto změny představují zvýšenou zátěž a s tím i potencionální možnost selhání při psychosociálním vývoji. Dospívání se z biologického hlediska dá ohraničit prvními známkami pohlavního zrání na jedné straně a na druhé straně dovršením plné reprodukční schopnosti. Z hlediska vývojové psychologie probíhá dospívání mezi 10. až 20. rokem života, kdy s biologickými změnami přichází podstatné psychické změny v podobě celkové emoční lability a sociální změny ve formě měnícího se sebepojetí jedince a jeho sociálního zařazení. Tyto tři typy změn probíhají do jisté míry souběžně, avšak existují proměnné faktory, které u jednotlivců ovlivňují rychlost těchto procesů, jako například hormonální změny, které mají přímý vliv na nervový systém, ale i nepřímo na vzhled dospívajícího, který sám vnímá i změnu v přístupu dospělých k jeho osobě. Další faktory, které hrají neméně důležitou roli jsou sociální, ekonomické a kulturní podmínky. Prakticky je tedy možné, že i když dospívající zatím nevykazuje žádné fyzické změny, může již myslet vyzrálým způsobem (Langmeier a Krejčířová 2006, s. 142–143).

Adolescence jako přechod mezi dětstvím a dospělostí, nebyla vždy brána jako specifická životní fáze, toto pojetí přišlo až v rámci civilizačních změn. V dřívějších dobách bylo pro dosažení dospělosti klíčové pohlavní dozrávání, bylo jasně stanoveno, co taková role dospělého bude obnášet, v dnešní době je role dospělého mnohem náročnější. Období dospívání se taky značně prodloužilo, začíná dřív a končí později. Charakteristickým cílem tohoto období, které je přechodem mezi dětstvím a dospělostí je najít vlastní identitu, zvládnout vztahy s jinými lidmi a dosáhnout přijatelného sociálního postavení (Vágnerová a Lisá 2022, s. 373).

Adolescence se projevuje zvýšenou zátěží z důvodů mnohočetných změn, které probíhají ve dvou částech. V první části – rané adolescenci, která se časově objevuje mezi 11.–15. rokem života probíhají změny zejména tělesné změny dospívajícího, které vedou ke změně sebepojetí. V tomto období přichází i změna způsobu myšlení a emočního prožívání, dále nastává ukončení povinné školní docházky, které má podíl na dalších změnách v sociálním postavení. Dospívající zároveň ztrácí jistoty, které do té doby měl a je nucen orientovat se v nových situacích. Pozdní adolescence v době mezi 15 až 20 lety je význačná komplexnějšími psychosociálními změnami, nastává změna v osobnosti dospívajícího, změna jeho společenské pozice, probíhá hledání vlastní identity i změna ve vazbě na rodinu, kde se vztahy zklidňují a přichází větší rozvíjení vztahů v oblasti partnerství. Velkým sociálním mezníkem je dosažení plnoletosti, které pro dospívající znamená získání větší moci na vlastním životem, kdy mají svobodu, ale stále minimální zodpovědnost, kterou často nepřijímají moc ochotně. Adolescence je tedy obdobím, které dává prostor pro nalezení vlastní identity a osamostatnění se v mnoha oblastech (Vágnerová a Lisá 2022, s. 374–376).

4 Rozvoj kompetencí pro dospělý život

Kompetenci definuje Jandourek (2001, s. 125) jako dovednost úspěšně se vyrovnat s nějakou aktivitou nebo situací. Kompetenci následně dělí na formální, která je určena společenskou rolí jedince a nebere v úvahu jeho skutečné schopnosti, odbornou, která je spojena s odbornými znalostmi jedince, sociální, související se zvládnutím sociálních dovedností, jazykovou, jakožto schopností používat jazyky a kulturní, která je schopností orientovat se ve vlastní kultuře. Pro účely mé práce vymezím kompetence tak, jak to udělal Knecht et al. (2010, s. 40), tedy kompetence jsou předpoklad, způsobilost či dispozice k jednání v situacích soukromého nebo pracovního života.

Utváření kompetencí a jejich následný rozvoj zahrnuje několik kroků, které jsou vzájemně propojené. Jedná se o rozvoj konkrétních znalostí, které je potřeba pochopit a vstřebat, dále rozvoj dovedností již na základě získaných znalostí, vybavení vhodnými nástroji pro efektivní jednání v určitých situacích, podpora motivace a formování hodnotového systému, který usnadňuje užívání kompetencí (Skrzypczak, 1999 podle Sladek In: Řehulka 2011).

4.1 Dospělost a její výzvy

Podle legislativy České republiky plné svéprávnosti člověk nabývá v 18 letech, kdy se stává zletilým. (zákon 89/2012 Sb., občanský zákoník, §30). Stát se dospělým ovšem neznamená pouze dosáhnout určitého věku, dospělost má obecná kritéria, za které se považuje věk, založení rodiny, samostatná domácnost, finanční nezávislost a stabilní pracovní poměr. Mezi tyto kritéria patří i vnitřní atributy jedinců, jako plná zodpovědnost za své chování a rozhodování (Lacinová a kol. 2016, s. 9). Na ukazatele dospělosti se zaměřila i dvojice autorek Wright a von Stumm (2024), které ve svém výzkumu hledaly odpověď na to, jak je dospělost vnímána mezi lidmi. Z výsledků vyplývá, že participantů výzkumu za znaky dospělosti více vnímají psychologické a finanční ukazatele, než sociálně-demografické milníky. Arnett (2015) poukazuje na to, že mezi dospívajícími v Americe jsou subjektivně nejdůležitějšími kritérii dospělosti vlastní zodpovědnost, nezávislé rozhodování a získání finanční nezávislosti na rodičích, tyto tři kritéria souhrnně označuje jako tři velké změny.

Období dospělosti se dá rovněž jako dospívání rozdělit na jednotlivé fáze – mladou dospělost, střední dospělost a pozdní dospělost. Stejně jako ve všech životních fázích i v dospělosti dochází k řadě změn. Mladá dospělost přímo navazuje na adolescenci a ještě v jejím průběhu

doznívají některé procesy z adolescence, jako změny v rodinných vztazích, vzdělání a zaměstnání. Do mladé dospělosti také zasahuje fenomén vynořující se dospělosti, který popsal psycholog Arnett. Tento jev se odehrává v době mezi 18 až 29 lety, kdy jsou již lidé formálně dospělí, ale sami se tak necítí, je to dominanta spíše pro ekonomicky vyspělé země, ve kterých mají dospívající více osobní svobody a oddalují přijetí odpovědnosti. Střední dospělost je časově ohraničena mezi 30. a 60. rokem života, v tomto období jsou běžné individuální rozdíly mezi jednotlivci na základě získaných životních zkušeností. Někteří v tomto období mohou získávat své první rodičovské zkušenosti, zatím co jiní ve stejném věku již mohou být prarodiči. Pozdní dospělost je období od 65 let, kdy nastávají razantní změny ve zdraví, ale i vzhledu, vnímání času nebo omezování dosavadních schopností (Blatný 2016).

4.2 Kompetence pro dospělý život

Pro definici kompetencí pro dospělý život je třeba zvážit více faktorů, které mohou toto vymezení ovlivnit. Jedním z faktorů jsou jistě nároky společnosti na dospělého, dalším jsou již definované schopnosti a dovednosti. Farková (2009, s. 44) považuje za charakteristické rysy skutečné dospělosti, že jedinec vykonává produktivní práci, samostatně hospodaří, spolupracuje bez zbytečných konfliktů, vyřizuje si sám své záležitosti, má realistické plány, bydlí sám, nevádí mu trávit čas o samotě, stýká se s osobami opačného pohlaví bez ostychu, cílevědomě rozšiřuje svou orientaci v prostředí a aktivně se zajímá o blaho rodiny, přátel a komunity. Na druhé straně WHO (1994, s. 1) definovalo základní soubor deseti dovedností, které by měli jednotlivcům pomoci zvládat výzvy každodenního života. Mezi tyto dovednosti patří rozhodování, řešení problémů, kreativní myšlení, kritické myšlení, efektivní komunikace, dovednosti v oblasti mezilidských vztahů, empatie, zvládání emocí a stresu. Tyto dovednosti lze označit za životní dovednosti. WHO také uvádí, že neexistuje jednotná, všeobecně platná definice a proto se výklad může v různých kulturách a prostředích lišit.

Jednu z definicí uvádí Sokołowska (2008) podle Sladek (2011) a definuje je jako dovednosti, které usnadňují pozitivní přizpůsobení chování, což umožňuje jednotlivcům efektivně zvládat úkoly a výzvy v každodenním životě. Autorka rovněž uvádí, že takto pojaté dovednosti mají za cíl dosáhnout uspokojivého života, umožnit poznání sebe sama, poskytnout pomoc při řešení problémů, či rozhodovat o možnostech volby. Disponovat těmito dovednostmi rovněž znamená, mít schopnosti navázat vyhovující vztahy s ostatními, usnadnit aktivní zapojení do společnosti, uplatnit se na trhu práce a přispět ke zlepšení a ochraně zdraví.

Literatura obsahuje mnoho klasifikací životních dovedností. Například WHO (2003, s. 9) je rozdělilo na tři kategorie. První z kategorií, komunikace a interpersonální dovednosti zahrnují komunikační dovednosti, dovednosti vyjednávat, případně odmítnout, budování empatie, dovednost spolupracovat a dovednost obhajovat se. Druhá kategorie, rozhodování a kritické myšlení obsahuje dovednosti pro rozhodování se a řešení problémů a dovednosti kriticky myslet za pomoci analýzy informací. Třetí kategorie, sebeřízení, zaštiťuje dovednosti pro zvýšení sebedůvěry a schopnosti převzít kontrolu a odpovědnost, dovednosti pro zvládání emocí a stresu.

Pojem životní dovednosti získal v průběhu let mnoho významů, zejména díky různým druhům intervencí, které byly zaměřeny na jejich rozvoj. Pojem je velmi často užíván při intervencích v oblasti zdraví, netýká se ovšem pouze zdraví a dá se pomocí něj označit široká škála různých dovedností, můžou to být dovednosti důležité pro živobytí, technické dovednosti, dovednosti pro zdraví, rovnost pohlaví, vedení a další (UNICEF 2019, s. 8).

Vzhledem k tomu, jak je pojem životní dovednosti obsáhlý UNICEF (2019, s. 8) rozděluje dovednosti potřebné pro život na tři specifické kategorie. Kategorii základní, která obsahuje celkovou gramotnosti, matematickou gramotnost a zvyšování digitálních dovedností. Druhou kategorií jsou dovednosti přenosné, které se dají uplatnit v mnoha oblastech života, konkrétně to jsou schopnosti komunikace, kreativity, řešení problémů, kritického myšlení a další. A třetí kategorii dovedností pro zaměstnání.

Kompetence pro dospělý život lze vymezit podle životních dovedností popsaných shora a podle povahy změn a výzev, které nastávají v období adolescence a dospělosti, které jsou rovněž popsány shora. Vhodnými kompetencemi můžou být sociální dovednosti jako komunikace, schopnost vyjednávat nebo řešit problémy. Neméně důležité jsou však i dovednosti pro zvládání emocí, stresu a schopnost seberegulace (WHO 2003). Významnými dovednostmi jsou i dovednosti v oblasti digitálního světa, finanční gramotnosti, kritického myšlení nebo dovednosti pro zaměstnání (UNICEF 2019).

Podle toho, co zmiňuje Farková (2009) existuje tedy deset charakteristik, které platí v případě dospělého člověka. Pro to, aby člověk jednotlivé charakteristiky naplnil je tedy třeba získat určité kompetence v období dospívání. Pro první z nich „*koná nějakou produktivní práci*“ je třeba získat kompetence v oblasti výkonu povolání. Tyto kompetence mohou být jak odborného charakteru (vzdělání), tak i obecného charakteru (jak sestavit životopis, jak uspět u pohovoru). Druhá charakteristika „*samostatně hospodaří*“ se týká správy financí a osobních věcí, pro tuto charakteristiku je užitečné ovládat kompetence v oblasti finanční gramotnosti. Třetí

charakteristika „*je schopen spolupracovat bez zbytečných konfliktů*“ a čtvrtá charakteristika „*v práci či při studiu vyřizuje své věci samostatně*“ se zabývají interpersonálními vlastnostmi, jako práce emocemi, stresem a schopnost seberegulace. Pátá charakteristika „*má realistické plány*“, lze propojit s dovedností kritického myšlení. Šestá charakteristiky „*bydlí sám*“ souvisí s již zmíněným hospodařením, kromě toho je potřeba umět se o sebe postarat a získat dovednosti týkající se starání se o domácnost. Sedmá a osmá charakteristika „*volný čas je schopen trávit sám*“ a „*je schopen stýkat se s příslušníky opačného pohlaví*“ spolu souvisí, je třeba získat sociální kompetence jako komunikaci, empatii nebo umět řešit problémy, ale také třeba už zmíněné kompetence práce s emocemi, stresem a schopnost seberegulace. Devátou charakteristiku „*cílevědomě rozšiřuje svou orientaci v prostředí*“ lze naplnit díky kompetencím kriticky myslet, analyzovat informace, ale také třeba pomocí vzdělání. Závěrečná desátá charakteristika „*aktivně se zajímá a pečuje o blaho rodiny, přátel i širšího společenství*“ pojednává o angažovanosti, kterou je třeba rozvíjet, v NZDM již je možnost jak podpořit aktivní rozvoj participace (viz podkapitola 6.1). Obecně lze však říct, že i pouhý zájem o aktivitu rozvoje kompetencí pro dospělý život lze považovat za jistý druh participace a následně se s tím v programu dá pracovat (Farková 2009, WHO 2003, UNICEF 2019).

4.3 Role sociálního pracovníka při rozvoji kompetencí

Sociální pracovník v NZDM pracuje s dětmi, které jsou ohroženy vyšším rizikem sociálního selhání nebo obtížnými životními situacemi. Obecná role sociálního pracovníka tedy spočívá v doprovázení při zvládnání náročných životních situacích a obecně při přechodu mezi dětstvím a dospělostí. Cíle sociálního pracovníka jsou podpora při řešení obtížných situací, podpora při adaptaci na styl života, který neohrožuje klienta ani nikoho jiného nebo zmírňování škod spojených s vedením rizikového způsobu života. Mezi pracovní činnosti, který sociální pracovník v NZDM vykonává se řadí kontaktní práce, individuální plánování, vytváření a realizace programů rozvíjející pozitivní potenciál klientů (sem se může řadit program rozvoje kompetencí pro dospělý život), podpora při řešení konfliktních situací, pomoc s přípravou do školy a preventivní vzdělávací programy (Sociální práce 2020). Rozvoj kompetencí pro dospělý život může v NZDM probíhat mnoha různými formami výstupů. Sociální pracovník může poskytovat informační servis a to buď ústně nebo písemně například v podobě informačních letáků na nástěnce. Dále se může jednat o dlouhodobé programy, při kterých sociální pracovník vypracuje podrobné strukturu ve formě programu, cíle, cílové skupiny, evaluačních mechanismů. Po skončení programu je nutné vyhodnocení (ČAS 2008, s. 6–8).

5 Propojení s teoriemi a metodami sociální práce

Pro výkon sociální práce je zcela nepochybně nutné znát teoretická východiska. Vzdělávání je celoživotní proces, při kterém neustále rozšiřujeme znalosti, které již vlastníme (Teater 2014). Díky těmto znalostem může sociální pracovník vykonávat kvalitní sociální práci vedoucí k dosahování požadovaných změn. V sociální práci je velmi běžné využívání teoretické základny jiných vědních oborů, s tím, že přejatá teorie obvykle zachovává svou koncepci. Vznikají i teorie navržené přímo pro sociální práci, ovšem v daleko menším měřítku (Navrátil 2001, s. 25).

Praxe v sociální práci vychází z paradigmat, která se v průběhu 20. století konkretizovala do tří odlišných přístupů. Tyto přístupy označil Malcolm Payne za malá paradigmata sociální práce. Jejich rozdíl spočívá v lišících se filosofických východiscích, ale i praktických výsledcích. V prvním paradigmatu – terapeutickém – je sociální práce brána jako terapeutická pomoc. Cílem takto pojaté sociální práce je zabezpečit psychosociální pohodu u všech komunit, skupin i jednotlivců za použití podpory a usnadňování rozvoje. Důraz v tomto paradigmatu je kladen na komunikaci a vztah, především proto, že interakce je tvůrčí proces, který ovlivňuje a obohacuje jak pomáhajícího, tak i o pomoc žádajícího. Sociální pracovník by svou profesní výbavu měl mít zakotvenou v psychologické znalosti a měl by mít terapeutický výcvik (Navrátil 2000, s. 12).

Druhé paradigma – reformní – bere sociální práci jako reformu společenského prostředí. Pro představitele tohoto přístupu sociální práce je stěžejní myšlenkou, že podporou kooperace a solidarity pomohou získat utlačovaným vliv nad svými životy. Pro tento přístup je charakteristické, že se sociální práce zaměřuje na empowerment lidí, kteří se pak mají začít podílet na změnách institucí. Tento koncept pracuje s myšlenkou elit, které shromažďují a obnovují společenskou moc a zdroje ve svůj prospěch, kvůli čemuž vzniká ve společnosti útlak. Cílem takto pojaté sociální práce je snaha dosáhnout společnosti na rovnostářských principech, kde osobní rozvoj závisí na rovných společenských podmínkách (Navrátil 2000, s. 12).

Třetí pojetí – poradenské – chápe sociální práci jako sociálně právní pomoc. Pro zastánce přístupu je sociální práce jedním ze složek systému sociálních služeb. Toto pojetí pak vychází vstříc individuálním potřebám a usiluje o vylepšování systému sociálních služeb. Pomoc klientům sociální práce tkví v poskytování informací, základním i odborným poradenstvím a zpřístupňováním zdrojů. V reálném životě zastánci tohoto konceptu věnují pozornost

především malým individuálním změnám, které nevedou k okamžité rozsáhlejší sociální změně. Charakteristickým pro toto pojetí je podpora osobního a sociálního rozvoje jednotlivců (Navrátil 2000, s. 12). V souvislosti s tématem mé práce lze vybrat poradenské paradigma jako stěžejní přístup při realizaci projektu. Klienti budou z programu projektu těžit především informace a získávat zdroje. Lze ovšem čerpat i dílčí části z dalších dvou zmíněných paradigmat. Terapeutický přístup může poskytnou různé druhy metod práce s klienty a z reformního pojetí lze při realizaci projektu využít prvky zmocňování.

5.1 Sociální práce se skupinou

Pro člověka je přirozené, že touží jakožto tvor společenský po životě ve skupinách. Tyto skupiny se mohou v průběhu života měnit a vyvíjet se. Největší potřebou člověka je potřeba sdílet a uskutečňovat se v mezilidských vztazích, ale také potřeba dorozumívat se nebo přijímat a být přijímán, tyto faktory vedou člověka k životu ve skupinách. Skupinová sociální práce je jednou z klasických metod, která je ekonomicky výhodná a šetří jak peníze klientů tak i čas pracovníků. Zároveň skupinová práce nabízí něco, čeho není v individuální práci možné dosáhnout. Skupina dává prostor pro vzájemný rozvoj a učení jejích členů. Toto učení není vedeno jako ve škole, ale probíhá více přirozeně díky vzájemným interakcím a sdílením mezi členy skupiny. Tyto interakce mohou vytvářet pevné vazby a zároveň potřebné bezpečné prostředí pro sdílení. To často vede k posílení sebedůvěry jednotlivých členů a větší sounáležitosti mezi nimi. Pokud někdo sdílí náročné životní zkušenosti může dojít k osobnímu růstu všech členů. Zároveň kolektivní povaha skupiny vytváří příležitost k tomu udělat změnu a přehodnotit své chování, postoje a pocity (Navrátil 2001, s. 125–126).

Skupiny lze dělit podle různých vlastností. V první řadě je třeba zmínit, že ne každá skupina je skupinou sociální. Tou se skupina stává za předpokladu, že je složena z osob, které navzájem něco vnitřně spojuje. Sociální skupina se vyznačuje interakcí, komunikací a organizací, což znamená, že jednotlivci ve skupině jsou v nějakém vztahu, mají nějaké role a komunikují spolu, mají stanovené normy, které uznávají a směřují ke společnému cíli (Mašát 2012, s. 13).

Matoušek a kolektiv (2003, s. 157) dělí skupiny na skupiny homogenní, skupiny úkolově zaměřené, psychoterapeutické skupiny, svépomocné skupiny, encounterové skupiny a skupiny zaměřené na dosažení cíle. Jiné dělení uvádí Navrátil (2000, s. 52) a to konkrétně skupiny terapeutické, reciproční a skupiny se sociálními cíli, dále uvádí ještě jiný způsob dělení a to na

sociální (rekreační) skupiny, skupinovou psychoterapii, skupinové poradenství, vzdělávací skupiny, diskuzní skupiny, svépomocné skupiny a nebo skupiny sociální akce.

Při plánování skupiny je třeba brát v potaz určité otázky, jako třeba kdo bude členem skupiny. Někdy je skladba skupiny předem stanovená, pokud se ovšem skupina teprve vytváří je důležité zajistit ideální rovnováhu. Existuje několik vodítek, díky kterým se dá vytvořit ideální rovnováha ve skupině. První z vodítek je věk, ten není rozhodující u všech věkových kategorií, ale při práci s dospívajícími může hrát velkou roli. Mezi další faktory ovlivňující rovnováhu ve skupině patří hodnotový systém, společné problémy, zájmy, inteligence, schopnost přijmout autoritu, sebevědomí členů nebo pohlaví. Při skupinové práci s mládeží se doporučuje pracovat s pohlavně smíšenou skupinou, avšak dílčí úkoly řešit odděleně, protože jednopohlavní skupiny cítí větší svobodu při vyjadřování svých problémů. Délka setkávání skupiny by měla být ohraničena, obvykle je stanoven počet setkání nebo dosažení cíle, který si skupina stanovila. Je rovněž důležité stanovit délku jednotlivých setkání a vyřešit jestli se bude jednat o otevřenou či uzavřenou skupinu. Sociální pracovník by měl zároveň zvážit jakým způsobem bude při práci se skupinou postupovat, aby bylo dosažení skupinového cíle co nejefektivnější. Pro práci se skupinou se nabízí techniky jako diskuze, hry, experimentální cvičení a další. Jak jsem již zmínila, skupinová práce je v sociální práci běžně používanou metodou a to i v prostředí NZDM, kde obvykle dochází ke kumulaci více osob v jeden okamžik. V této službě může skupinová práce přispět k podpoře sociálních interakcí mezi klienty, k rozvoji sociálních dovedností, budování sebevědomí a edukaci. Zároveň může být skupinová práce přínosná i z hlediska rozvoje kompetencí, neboť si klienti mohou navzájem předávat své zkušenosti a vzájemně se podporovat při překonávání dílčích cílů (Navrátil 2001, s. 127–128).

Existuje pět vývojových stádií skupiny, které postupně nastanou v každé skupině. První z nich je fáze formování, ve které se členové skupiny setkávají s novou situací a snaží se v ní zorientovat. Jejich primární komunikace probíhá především se sociálním pracovníkem, komunikace s ostatními členy přichází postupně. Sociální pracovník v této fázi vtahuje členy skupiny do skupinového dění a snaží se je navzájem propojit a vytvořit mezi nimi kolektivní pouto. V průběhu dalších setkávání skupiny postupně dochází k fázi bouření, jednotliví členové usilují o moc a kontrolu, vytváří se podskupiny a páry, dochází k názorovému střetu mezi členy, kdy se více odlišují. Sociální pracovník v této fázi musí zachovat profesionalitu v případě konfliktů, uznávat, že lidé jsou různí a správně si umět načasovat, kdy facilitovat. Po této fázi přichází normalizace, která je rozpoznatelná značnou kohezí mezi členy skupiny. Ti bez ostychu vyjadřují své osobní názory, důvěrnost skupiny je vysoká. Skupinové normy jsou

hluboce respektovány, dochází k rituálům. V této fázi je již těžší příchod nového člena. Sociální pracovní vstupuje spíše do role naslouchajícího, než řídicího, dotazuje se členů na jejich názory, nabízí jim vlastní perspektivu. Fáze uskutečňování značí, že skupina již má kulturu společného řešení problémů a sociální pracovník se dostává na okraj a pozoruje jak skupina zachází se svými členy nebo úkoly (Navrátil 2000, 53–54). Po dosažení cíle skupiny přichází zakončení, v tomto bodě je důležité odpoutání ze vztahů. Je žádoucí umožnit členům skupiny projít rozloučením se skupinou, závěrečná fáze často může vést k protichůdným emocím. Pokud je skupina časově ohraničena, je důležité začít s ukončováním již na prvním setkání, kdy bude stanoveno jaký počet skupinových setkání proběhne. Připomínání blízkého se konce je způsobem, který dá členům možnost včas se připravit na ukončení skupiny, které je nevyhnutelné. Od sociálního pracovníka je požadované, aby si včas uvědomil, pro které členy bude opuštění skupiny problémové a začal pracovat na snížení úzkosti z ukončení u těchto členů (Mašát 2012, s. 132).

Důležitými pojmy v souvislosti se sociální prací se skupinou jsou koheze a tenze. Koheze je označení pro soudržnost skupiny, která vytváří atmosféru přátelství a bezpečí. Bez koheze by skupina nemohla pracovat a existovat. V protipólu stojí tenze, která naopak vyzývá ke změně a díky ní dochází k vývoji skupiny. Mezi těmito dvěma prvky musí být ve skupině rovnováha, protože by se při přemíře koheze či tenze mohlo stát, že skupina začne stagnovat nebo naopak její prostředí nebude důvěryhodné (Matoušek 2003, s. 160).

Při formování skupiny si členové stanovují pravidla. Na jejich základě se předpokládá bezpečí ve skupině a vždy je nutné je jednotlivě prodiskutovat se členy skupiny, z pravidel se mohou stát normy což jsou nepsaná pravidla, které skupina dodržuje. Základním členěním lze pravidla skupiny shrnout do pěti kategorií: mlčenlivost a důvěrnost, otevřenost a upřímnost, právo říct stop, odpovědnost vůči druhým i sobě a dodržování organizačních pravidel (Matoušek 2003, s. 161).

6 Propojení se sociální politikou

V této kapitole propojím téma mé práce s principy sociální politiky, funkcemi sociální politiky a s rodinnou a vzdělávací politikou, v kapitole o vzdělávací politice také popíšu souvislost mé práce se strategickým dokumentem MŠMT.

6.1 Principy sociální politiky

Sociální politika se snaží o změnu sociálního systému, při této snaze ovšem respektuje základní principy, kterými je nakonec i posuzováno jaké jsou efekty sociální politiky. Za klíčový princip se považuje sociální spravedlnost, neexistuje obecná definice tohoto pojmu, je to pojem relativní a na jeho řešení je nutné přistupovat v závislosti na různých hlediscích a konkrétní situaci. V NZDM je tento princip uplatňován například tím, že jsou služby poskytovány všem bez ohledu na původ, vyznání, rasu, ... (ČAS 2008, s.18). Princip sociální solidarity souvisí s utvářením a rozdělováním podmínek a prostředků v zájmu naplňování myšlenky sociální spravedlnosti, základem tohoto konceptu je nutnost spolupráce mezi lidmi. Solidarita je tedy výrazem toho, že je člověk společenská bytost. Princip solidarity lze v NZDM naplnit například tím, že se klienti dohodnou, že pokud je v jeden okamžik naplněna maximální možná kapacita zařízení, tak ten klient, který je v zařízení nejdelší dobu odejde, aby mohl zařízení využít klient, který přišel jako poslední. Princip ekvivalence znamená, rovnocennost, tj. něco co má stejnou platnost eventuálně hodnotu. Tento princip často staví na zásluhovosti, kdy rozdělování důchodů, statků, služeb, atd. bude odpovídat jejich vlastnímu výkonu a pracovní zásluze. Nízkoprahová zařízení uskutečňují princip ekvivalence pomocí poskytování služby zdarma, to umožňuje každému, kdo spadá do cílové skupiny a má o to zájem, využít těchto zařízení (ČAS 2008, s. 18). Princip subsidiarity je myšlen jako princip spojující osobní odpovědnost se solidaritou. Člověk má být tedy zodpovědný sám za sebe, nejprve si má pomoc sám a pokud si sám pomoci nedokáže, má požádat rodinu, pokud i rodina selže, lze požádat o pomoc širší společenství, žádost o pomoc od státu má být až na posledním místě pokud veškeré předchozí kroky selžou. Tento princip nelze naplnit paušálně všude, ale předpokládá se, že jeho naplňování může být uskutečňováno i malými kroky jako například výchovou obyvatelstva k převzetí vlastní zodpovědnosti. Naplňování tohoto principu může být v NZDM uskutečňováno například pomocí programu pro rozvoj kompetencí, díky kterému mohou klienti získat kompetence, díky kterým pro ně bude přechod do dospělosti a převzetí odpovědnosti za svůj vlastní život v některých aspektech jednodušší. Posledním principem je participace. V každé

společnosti je značné zastoupení mnoha individuálních a společenských cílů, zájmů, vůlí, předpokladů. V demokratické společnosti je dána možnost podílet se (participovat) na společenském životě a i na sociální politice. Naplňování principu participace je dlouhodobý proces, kdy objekt sociální politiky postupně přechází k odpovědnému subjektu. (Mertl a kol. 2023, s. 25–37). V NZDM, kde jsem absolvovala dlouhodobou praxi tento princip naplňovali pomocí „klubového parlamentu“, při této aktivitě se scházeli klienti služby, kteří měli zájem o dění, s pracovníky a hlasovali o podobě programu aktivit, případně o jiných změnách týkajících se zařízení. O totožné aktivitě podněcující participaci klientů referuje i ČAS (2008, s. 14) a uvádí ji v souvislosti se skupinovou prací.

6.2 Funkce sociální politiky

Mertl a kolektiv (2023, s. 52) uvádí, že sociální politika zastává více funkcí najednou, tyto funkce spolu vzájemně souvisí, doplňují se a vztahují se k mnoha objektům sociální politiky. Jako nejčastější dělení funkcí je používáno funkce ochranná, rozdělovací a přerozdělovací, homogenizační, stimulační a preventivní. Vývoj těchto funkcí byl postupný s ohledem na situaci v jednotlivých zemích a v historii měly různý význam. Ochranná funkce řeší již vzniklé sociální situace, kdy je objekt sociální politiky znevýhodněn. NZDM danou funkci naplňuje pomocí intervencí s klienty, kteří takovou situaci prožívají a nejsou schopni je řešit vlastními silami, např. rozpad rodiny, zneužívání, nesnáze s volbou povolání (ČAS 2008, s. 16). Rozdělovací a redistribuční funkce má více parametrů než jen přerozdělování financí v podobě důchodů, jedním z nich je rozdělování životních šancí a příležitostí, NZDM naplňuje tuto funkci tím, že poskytuje možnost zapojit se do volnočasových aktivit i jedincům, kteří nemohou nebo se nechtějí zapojit do standartních „volnočasovek“, např. kroužků (ČAS 2008, s. 4). Homogenizační funkce má za cíl zmírňovat sociální rozdíly a odstraňovat neodůvodněné rozdíly. Naplnění této funkce v NZDM by mohlo proběhnout právě pomocí mého programu na rozvoj kompetencí, při kterém klienti dostanou šanci na poznání různých aspektů dospělého života, budou si moci zkusit jednotlivé činnosti, program by tedy sloužil primárně ke zmírňování sociálních rozdílů ve společnosti a následnému předcházení sociálního vyloučení v dospělosti. Úkolem stimulační funkce je podporovat, podněcovat a vyvolávat žádoucí sociální chování jedinců, tato funkce slouží především v ekonomické oblasti, ale její působnost může být i mimo ni. Naplňování této funkce je dobře viditelné na příkladu, který ve své publikaci uvádí ČAS (2008, s. 13), příklad se týká situační intervence, při které dochází ke zpětné vazbě vůči aktuální situaci – klientky se smějí jinému klientovi, pracovník intervenueje a dochází

ke změně jejich chování, klientovi se omluví. Preventivní funkce se snaží předcházet nebo zabránit negativním sociálním situacím, její význam dnes sílí a v moderní sociální politice je zastoupena rozsáhlou osvětovou činností a mnoha druhy specializovaných poradenství (Mertl a kol. 2023, s. 52–59). Rovněž jako u funkce stimulační pracovníci pomocí intervencí informují klienty například o rizicích spojených se zneužíváním návykových látek (ČAS 2008, s. 16).

6.3 Rodinná politika

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež spadají do oblasti rodinné politiky, která se zabývá prevencí, podporou a řešením problémů v rodinách nebo u jednotlivých členů rodiny. Rodinná politika je velmi komplexní systém, který se skládá z mnoha různých aktérů z řad občanského, soukromého i státního sektoru. Hlavními aktéry jsou kromě orgánů státní správy i obce a kraj, zaměstnavatelé, vzdělávací a výzkumné instituce, odbory, nestátní neziskové organizace, občanské iniciativy a komerční subjekty. Rodinná politika reaguje prostřednictvím svých opatření na různorodé životní situace týkající se rodiny a má stanoveny několik obecných cílů. Mezi tyto cíle patří vytvoření takového prostředí, které bude snižovat rizika a překážky ve společnosti, jež by mohly vést k ohrožení rodiny a jejích členů. Druhým cílem je zajištění bezproblémového fungování rodin. Za třetí cíl je považována ochrana nejzranitelnějších rodinných uskupení, v tomto cíli se angažují i nízkoprahová zařízení pro děti a mládež jako jeden z nástrojů rodinné politiky a svým působením se snaží o podporu sociálního začlenění a pozitivní změnu v životech dětí a mládeže zasažených nepříznivými životními podmínkami. Klíčovým úkolem rodinné politiky v tomto ohledu je intervenovat v situacích, kdy rodina selže nebo se ocitne v obtížné situaci a aktivně potlačovat negativní vlivy a nepříznivé situace mezi které se řadí chudoba, osiření, zadluženost, sociální vyloučení a další. Nástroje rodinné politiky zahrnují přímou finanční pomoc ve formě dávek, nepřímou finanční podporu prostřednictvím daňových nástrojů a také již zmíněné poskytování služeb. Služby disponují širokou škálou aktivit, přičemž významná část se věnuje pomoci rodinám a jejich členům v obtížných životních situacích (Mertl a kol. 2023, s. 330–350). Mezi tyto služby patří i NZDM, která poskytují volnočasové aktivity, výchovné programy, vzdělávací činnost a aktivizační činnost (Vyhláška č. 505/2006 Sb., §27).

6.4 Vzdělávací politika

Téma rozvoje kompetencí je ovšem možné propojit i se vzdělávací politikou, jejímž cílem je zabezpečit rozvoj poznávací a mentální kapacity populace a jejího poznatkového a dovednostního fondu. Rozvoj kompetencí v nízkoprahovém zařízení spadá do neformální formy učení, která probíhá mimo vzdělávací systém a představuje účelné, organizované vzdělávací aktivity. Jakákoliv forma vzdělávání má řadu benefitů a to na úrovni společenské i individuální. Vzdělání umožňuje lidem získat dovednosti, které jsou nezbytné k výkonu profese a současně podporuje schopnost přizpůsobit se pracovnímu prostředí. Kromě toho vzdělání hraje roli v rozvoji lidské osobnosti a zlepšování kvality života. Navíc poskytuje lidem schopnost kreativně myslet, rozhodovat se a bez potíží zvládat nové situace jak v osobním, tak v pracovním životě. Vzdělání může působit i preventivně, tato funkce souvisí s jeho důležitostí pro profesní uplatnění a výkonem dalších společenských rolí. V tomto smyslu je vzdělání považováno za prostředek pro získání zaměstnání, zajištění životního zabezpečení a schopnosti naplnit své povinnosti vůči rodině nebo komunitě a přispívat k osobnímu rozvoji. Nedá se zpochybnit, že vzdělání tvoří v životech všech lidí i celé společnosti významnou hodnotu, protože ovlivňuje lidskou osobnost, má význam pro univerzální lidské hodnoty, vliv na rodinný život, ovlivňuje společenskou iniciativu a podílí se na formování celkového obzoru lidí, morálky a klimatu ve společnosti (Mertl a kol. 2023, s. 391– 403). MŠMT (2020) vytýčilo aktuální dlouhodobé cíle vzdělávání ve Strategii vzdělávací politiky ČR do roku 2030+. Jedním z cílů stanovených pro aktuální dekádu je posílit orientaci vzdělávání směrem k získávání kompetencí pro aktivní občanský, profesní i osobní život. Program rozvoje kompetencí v NZDM by mohl školám sekundovat a prohlubovat plnění strategického cíle i na poli volnočasových aktivit. Program v NZDM by mohl více zaměřit svou pozornost na témata, která by byla opomíjena ve školním vzdělávání, nebo na oblasti, které pro běžné studenty mohou být samozřejmé, avšak pro klienty NZDM, kteří čelí sociálně nežádoucím jevům nebo pocházejí ze sociálně znevýhodněného prostředí, mohou být obtížnější.

7 Analýza potřebnosti

Analýzu potřebnosti jsem zpracovala na základě analýzy oficiálních dat a dokumentů od Českého statistického úřadu, Statistického úřadu EU (Eurostat), MPSV a Evropské komise. Dále jsem analyzovala řešení tématu mého projektu u jiných subjektů. Data od ČSÚ a Eurostat přinesla pohled na zastoupení cílové skupiny v populaci a míru jejího ohrožení sociálním vyloučením. Podle dat za rok 2022 v celé České republice žije více než 700 000 osob ve věkovém rozmezí 13–18 let (ČSÚ 2022). Podle aktuálních dat od Eurostat (2024b) je 17 % z celkového počtu 700 000 obyvatel ve věku 13–18 let ohroženo sociálním vyloučením. V širším měřítku (tj. v celé populaci ČR) je toto procento nižší a činí 12 %, ovšem tento údaj není zanedbatelný, neboť toto procento zahrnuje přibližně 1 323 000 osob. Dokument od MPSV následně ukázal oblasti, které jsou ukazateli sociálního vyloučení. Jako základní ukazatele sociálního vyloučení je v evropském měřítku bráno ohrožení příjmovou chudobou, míra materiální a sociální deprivace, velmi nízké pracovní úsilí a souhrnný ukazatel rizika chudoby nebo sociálního vyloučení. V daném dokumentu je stanoven jako klíčový nástroj pro začleňování dětí z nízkopříjmových, problémových nebo dysfunkčních rodin rozvoj služeb zaměřených na zájmové vzdělávání, tak aby mohly takto ohrožené děti trávit svůj čas smysluplně a rozvíjet své možnosti (MPSV 2021). Sociální začleňování je činnost, která poskytuje sociálně vyloučeným osobám nebo sociálním vyloučením ohroženým osobám možnost zapojit se do ekonomického, sociálního i kulturního života a žít běžným způsobem života (Zákon č. 108/2006 Sb., §3). V souvislosti se sociálním začleňováním je třeba zmínit i zvyšující se trend předčasných odchodů ze vzdělávání, ty jsou způsobeny problémy s učením, osobními i rodinnými problémy nebo případně špatnou sociální nebo ekonomickou situací. Předčasné ukončení vzdělání je problém, na který je třeba reagovat i v podobě sociálních služeb pro mládež, neboť tento problém může vést k obtížím při hledání zaměstnání, chudobě, ale především se sociálním vyloučením (Eurostat 2024a, European Commission b.d.).

7.1 Cílová skupina, její velikost a specifika

Potenciální cílová skupina projektu je mládež ve věkovém rozmezí 13 až 18 let, ovšem lze jednotlivě posoudit i ty klienty, kteří věkovou hranici nesplňují a jsou mladší, případně starší maximálně o jeden rok a mají o aktivity projektu zájem. Projekt by se měl primárně týkat dospívajících, kteří mají omezené životní zdroje a možnosti (jsou ohroženi sociálním vyloučením nebo chudobou) a zapojení v programu by sloužilo jako nástroj pro jejich rozvoj

v osobním a profesním životě v daný okamžik, ale i do budoucna. Záměrně nevybírám žádnou konkrétní službu, ve které bude projekt realizován, protože mým záměrem je sestavit flexibilní projekt, který by bylo možné realizovat v jakémkoliv zařízení s tím, že by ono zařízení mohlo s projektem variabilně pracovat a jednotlivé části využít v závislosti na poptávce svých klientů. Specifika dané cílové skupiny vzhledem k projektu se týkají především vývojových změn v čase dospívání. Kognitivní změny a utváření identity jsou v tomto období stěžejní. V oblasti kognitivních změn dominuje nejvíce utváření abstraktního myšlení, schopnosti reflektovat a hledat jiná řešení. Prakticky to znamená, že v této době je dospívající schopen uvažovat o možnostech a variantách řešení problémů a utvářet kompetence pro jejich řešení. Další signifikantní prvek tohoto období je utváření identity, to probíhá na mnoha úrovních, společnost může do jisté míry utváření identity ovlivňovat, například tím, že poskytne adolescentům prostor a čas pro to svou identitu najít, zároveň lze brát utváření identity i jako společenský úkol dospívajícího jedince (Macek 2003). Je třeba si také uvědomit, že věkový rozptyl 13–18 let je poměrně velký vzhledem k právě uvedeným vývojovým stádiím (viz třetí kapitola) a je třeba aktivity rozdělit podle aktuálního věku a potřeb klientů, jsou ovšem i aktivity, které se v rámci projektu dají realizovat s celou cílovou skupinou. Odhadovaná velikost cílové skupiny záleží na maximální možné kapacitě daného zařízení, to se odvíjí od velikosti prostor, kde je služba provozována, ale taky od počtu zaměstnanců přítomných v zařízení, tento údaj je možné u každé služby, která se rozhodne pro realizaci projektu dohledat v registru poskytovatelů sociálních služeb (MPSV 2016, s. 26).

Nepřímou cílovou skupinou projektu jsou pracovníci nízkoprahových zařízení pro děti a mládež. I když se pracovníci budou na realizaci projektu přímo podílet a budou aktivně zapojeni do celého procesu, jejich profit z daného projektu je nepřímý. Primárně budou profitovat tím, že získají informace a materiály, které budou moci využívat i po skončení projektu. Jejich úkolem v průběhu projektu bude implementace jednotlivých intervencí, poskytování zpětné vazby a zpracovávání výstupů. Pracovníci budou mít k dispozici potřebné materiály, informace a nástroje k provedení všech částí projektu. Počet zapojených pracovníků nelze předem odhadnout, neboť každé zařízení disponuje rozdílnými kapacitami.

Do nepřímé cílové skupiny, která může mít z projektu užitek až následně lze zařadit i rodinu a její příslušníky. Adolescenti mají v průběhu projektu možnost získat řadu již zmíněných kompetencí v několika oblastech týkajících se různých aspektů dospělého života. V těchto kompetencích jsou zařazeny i kompetence orientující se na mezilidské vztahy, tudíž projekt

může pozitivně ovlivnit vztahy v rodině. Zároveň může adolescent, který projekt absolvoval figurovat jako vzor pro mladší sourozence, což může vést k dobrému psychosociálnímu vývoji.

Další nepřímo profitující cílová skupina je širší komunita. Pokud dojde ke zlepšení adaptability mládeže na dospělý život, může to mít pozitivní vliv i na komunitu jako celek. Mládež, která bude lépe připravená pro přechod do dospělého života, má větší šanci se bez problémů osamostatnit a získat obživu v podobě zaměstnání. To i rapidně sníží jejich potřebu čerpat pomoc v hmotné nouzi. Při rozvoji kompetencí navíc mládež může získat nové perspektivy – rozšířit si obzory – což může mít pozitivní dopad na jejich chování ve společnosti.

Jako nepřímou cílovou skupinu lze označit i zaměstnavatele a podniky. Jejich následný užitek lze svázat s tím, že mladiství získají i kompetence, které budou využitelné i v zaměstnání. Budou tak lépe připravení na zapojení se do pracovního procesu pomocí získání dovedností, co se týče zisku dovedností v NZDM, budou se týkat spíše oblastí jako je řešení problémů, komunikace, zvládání emocí a stresu než dovedností týkajících se přímo konkrétní práce, pro rozvoj těchto dovedností slouží sekundární vzdělávání. Zaměstnavatelé tedy budou mít šanci získat mladé produktivní zaměstnance, kteří budou schopni efektivně pracovat i v kolektivu a řešit nastalé problémy.

7.2 Příklady řešení dané problematiky

Už v kapitole rešerše zdrojů jsem zmiňovala nějaké příklady řešení dané problematiky. V České republice je daná problematika přípravy na dospělost řešena zejména v dětských domovech u klientů, kteří se připravují na opuštění služby. Tito klienti v průběhu stejného časového období, jako cílová skupina mého projektu (tj. 13–18 let) získávají postupně dovednosti uplatitelné v dospělosti. Spolupráce je rozdělena do tří období. Začátek spolupráce je ve 13 letech a první období trvá přibližně do 15 let, v tomto období se klienti rozhodují o volbě školy. Druhé období od 16 let se věnuje přechodu ze školy do práce, v tomto období je primární, aby jedinec měl už základní orientaci v ekonomických, právních i sociálních oblastech. Dále v tomto období získává jedinec pracovní návyky a více se osamostatňuje. Třetí období od 18 let je zaměřeno primárně na podporu jedince, aby si byl vědom toho, že není sám a může se v případě problémů obrátit na někoho kdo mu prostředkuje pomoc. První setkání z tohoto období by mělo proběhnout ještě před dovršením zletilosti. V případě na dospělost se pracovníci s klienty věnují zejména oblastem jako je péče o zdraví, bydlení, práce a vzdělávání,

finance a hospodaření, jednání s úřady, práva a povinnosti, rodina, vztahy, sexualita, volnočasové aktivity, cestování, média a internet a řešení životních krizí (Mackerle 2021).

MŠMT (2020) se zabývá ve Strategii vzdělávací politiky do roku 2030+ modernizací cílů, obsahů a forem vzdělávání. Jejich aktivity se týkají především primárního, sekundárního a terciálního vzdělávání, ovšem od implementace Strategie 2030+ si slibují vytvoření a rozvoj otevřeného vzdělávacího systému, tak aby včas reagoval na měnící se prostředí a to i formou celoživotního vzdělávání poskytoval relevantní obsah. Strategický cíl 1 se soustředí na zaměření formálního vzdělávání více na získávání kompetencí pro občanský, osobní i profesní život. Strategický cíl 2 se soustředí na zpřístupnění vzdělávání. Strategický cíl 1 se přímo dotýká oblasti, kterou chci v projektu zavést do praxe v NZDM, ale spíše jde o reformu v oblasti školství, ovšem jak jsem již zmínila dříve tak sociální služby by mohly doplňovat vzdělávací systém a více reagovat na skutečné potřeby jejich klientů.

Jako další příklad řešení problematiky lze uvést organizaci Horizons for youth, tato organizace se zabývá především mládeží bez domova. Jejich „Life skills program“ je navržen pro předání nástrojů pro nezávislý život. Předávání životních dovedností v tomto programu probíhá různými způsoby pomocí workshopů, rekreačních aktivit a reálných životních situací. Oblasti, kterými se program zabývá se týkají hospodaření s penězi, přípravou na zaměstnání, zdraví a well-beingu, dovedností pro každodenní život, osobního a sociálního rozvoje, legislativních práv a povinností. Program není omezen pouze na zmíněná témata a může obsahovat i další oblasti. Cíle programu jsou pomoci mladistvým připravit se na zaměstnání a najít si ho, připravit mladé na samostatné bydlení, naučit důležité dovednosti v oblasti stravování, motivovat je k aktivnímu životnímu stylu a rozvíjet dovednosti přispívající k osobnímu růstu a sociálnímu rozvoji (Horizons for youth b.d.).

Dalším z příkladů je organizace New Day z USA. Tato organizace provozuje několik různých služeb zaměřených primárně na mladé od 11 do 26 let. Jednou z těchto služeb je „drop-in center“, tato služba by se dala přirovnat k českým nízkoprahovým zařízením pro děti a mládež. Tato organizace pořádá online akademii zaměřenou na rozvoj životních dovedností, ale také individuální a skupinové koučování životních dovedností v prostorách zařízení. Toto koučování je dostupné všem ve věku od 12 do 18 let. Při koučování mládež rozvíjí funkční, emocionální a sociální dovednosti. Koučování probíhá na základě akčního plánu, který je přizpůsoben potřebám a zájmům mladistvých. Jednotlivé intervence se týkají oblasti zaměstnání, mezilidských vztahů a komunikace, identity a kultury, zdraví, vzdělávání pro život, emoční inteligence, zapojení do komunity a vedení a obhajování (New Day b.d.).

7.3 Analýza stakeholderů

Jedním ze stakeholderů by mohl být orgán sociálně-právní ochrany dětí, který má přehled o problémových situacích a potřebách ohrožené mládeže. Z jejich působnosti mají velmi podrobné informace o oblastech, které mohou být pro realizaci projektu klíčové. Uzavřením spolupráce s OSPOD by pro realizaci projektu mohlo mít pozitivní vliv, OSPOD by mohl poskytovat konzultace jednotlivých kroků, zároveň by OSPOD mohl doporučovat svým klientům navštívení realizovaného programu, pokud by to uznal jako žádoucí. Způsob komunikace s OSPOD by měl být formálně nastaven, měla by být mezi zástupci podepsána dohoda, kde se stanoví náležitosti jednotlivých schůzek, jejich četnost a povinnosti obou stran. Zároveň by zapojení OSPOD mělo dodržovat princip anonymity a tudíž zástupce z nízkoprahového zařízení nesmí předávat žádné konkrétní informace o klientech, kteří se rozhodnou zúčastnit se daného programu.

Škola nebo školy v místě působení nízkoprahového zařízení by mohly rovněž být významným stakeholderem. Jak jsem již avizovala v šesté kapitole, v rámci vzdělávací politiky MŠMT vytvořilo strategii vzdělávání, která má jako jeden ze svých stěžejních cílů zaměřit formální vzdělávání na získávání kompetencí pro aktivní osobní, občanský a profesní život. Bylo by nutné provést diskuzi o možných oblastech spolupráce se subjektem, ovšem s ohledem na zmíněný strategický cíl by školy s NZDM mohly navázat spolupráci při které by došlo k předání informací jakým konkrétním způsobem dochází ke kompetenčnímu vzdělávání a jak by na to NZDM mohlo reagovat v rámci svého programu. Škola by také mohla poskytnout stejně jako OSPOD důležité informace z oblasti problémů ohrožené mládeže. Pokud by škola měla sociálního pedagoga, mohl by rovněž intervenovat v této oblasti a žáky informovat o možnosti účastnit se programu rozvoje kompetencí v nízkoprahovém zařízení. Opět je důležité podotknout, že veškerý kontakt musí proběhnout při zachování principu anonymity klientů zařízení.

Významnou zainteresovanou stranou bude pak samotné zařízení, ve kterém se bude projekt realizovat. To jako takové bude mít největší vliv na to, jakou bude mít projekt podobu. Zařízení může poskytovat zpětnou vazbu, upřesnit potřeby klientů, velikost cílové skupiny. Zapojení do projektu může zařízení dodat potřebné zdroje pro zlepšení poskytovaných služeb. Komunikace se zařízením by měla být pravidelná, orientovaná na dosažení vytýčených cílů spolupráce.

7.4 Závěr analýzy potřebnosti

V úvodu analýzy bylo řečeno, že ze 700 tisíc mladistvých ve věku 13–18 let je sociálním vyloučením nebo chudobou ohroženo 17 %. Dále bylo specifikováno, že je tímto znevýhodněno 12 % z celkové české populace osob starších 18 let. Z uvedeného tedy vyplývá, že sociální vyloučení je vážný problém, který může postihnout značný podíl znevýhodněných obyvatel ČR. Moc tomuto nepřispívá ani zvyšující se trend předčasného ukončování vzdělávání, kdy na školách končí čím dál více studentů a končí bez odborného vzdělání, což může vést k sociálnímu vyloučení. Pomocí programu zaměřeného na rozvoj kompetencí pro dospělý život by se dalo sociálnímu vyloučení předejít, navíc by studenti, kteří předčasně ukončili vzdělávání mohli získat kompetence, které by jim pomohly na jejich cestě životem, případně by proměnili jejich přístup ke vzdělávání. Přímá cílová skupina projektu je mládež v rozmezí 13–18 let s omezenými životními zdroji a možnostmi. Nepřímou cílovou skupinou jsou sociální pracovníci zařízení, kteří se budou podílet na realizaci programu a získají tím podklady pro práci i po skončení projektu. Dalším nepřímým cílem je rodina, širší komunita a zaměstnavatelé. Příklady řešení dané problematiky prokázaly, že využívání tohoto postupu je již zavedené, v ČR je využíván v dětských domovech a cílí na podobné získání kompetencí, ovšem dětské domovy jsou formou ústavní výchovy, a proto toto zjištění není pro realizaci projektu zase až tolik relevantní, neboť klienti dětských domovů mají úplně jiné podmínky než klienti nízkoprahových zařízení. Relevantnější přínosy jsou ze zahraničí, kde je koncept rozvoje životních dovedností využíván v ambulantních drop-in centers a zaměřuje se na získávání výše zmíněných dovedností. Forma rozvoje kompetencí může, ale také nemusí být účinná a přinést avizovanou změnu v životech. Subjekty, které by mohly být v projektu zainteresované jsou OSPOD, školy v místě zařízení a zařízení, ve kterém realizace projektu bude probíhat.

8 Návrh projektu

8.1 Cíle projektu

Cílem projektu je realizovat program rozvoj kompetencí pro dospělý život u dospívajících klientů nízkoprahových zařízení pro děti a mládež do dubna 2025. Tohoto cíle dosáhnou pomocí splnění následujících dílčích cílů stanovených dle metody SMART:

Dílčí cíl 1: Navázat spolupráci minimálně se dvěma nízkoprahovými zařízeními pro děti a mládež do konce října 2024.

Dílčí cíl 2: Vytvořit aktivity zaměřené na rozvoj kompetencí pro dospělý život do ledna 2025.

Dílčí cíl 3: Propagovat nabízený program v zařízeních v období od ledna do března 2025.

Dílčí cíl 4: Začít realizovat program v zařízeních v březnu 2025.

8.2 Klíčové aktivity projektu

Klíčové aktivity (KA) projektu jsou rozčleněny do logických spolu souvisejících okruhů menších dílčích aktivit pro realizaci jednotlivých cílů, v klíčových aktivitách jsou rovněž zaneseny výsledky a výstupy z aktivit a indikátory splnění.

8.2.1 KA1: Oslovit nízkoprahová zařízení s nabídkou programu.

Pro navázání spolupráce s nejméně dvěma zařízeními do listopadu 2024 je nutné v rámci této klíčové aktivity podniknout několik kroků. Prvním z nich je vytvořit seznam nízkoprahových zařízení, která oslovím nejpozději do konce července 2024. Seznam bude zpracován na základě záznamů z registru poskytovatelů sociálních služeb, důležité pro posouzení, zda je služba vhodná pro zapojení do projektu bude především, v jaké lokalitě sociální služba působí a na jakou věkovou kategorii jsou jejich služby zaměřeny. V rámci projektu chci oslovit minimálně 30 zařízení s nabídkou účasti v projektu a realizací programu v jejich zařízení. Po zpracování seznamu zařízení, která oslovím bude následovat druhý krok, při kterém dojde k vypracování nabídky, která bude rozesílána emailem. Zpracování této nabídky by mělo proběhnout do konce srpna 2024. V této nabídce představím projekt, jeho cíle a stručně nastíním představu realizace projektu, jeho jednotlivých částí a přínos, který by to mohlo mít pro zařízení a jeho klienty. Tuto nabídku budu následně odesílat emailem vedoucím, případně jiným pověřeným

zástupcům jednotlivých vybraných zařízení v září 2024. Indikátorem splnění této klíčové aktivity je 30 oslovených zařízení v podobě seznamu oslovených kontaktů. Výstupem z této aktivity je zjištění zájmu o daný program, který bude prokazatelný pomocí seznam zařízení žádajících další schůzku.

8.2.2 KA2: Uspořádat schůzku se zařízeními, která vyjádřila o projekt zájem.

V případě, že emailová nabídka bude úspěšná a nějaké zařízení vyjádří zájem o schůzku za účelem získání více informací o projektu a navázání spolupráce přejde se ke druhé klíčové aktivitě vedoucí ke splnění dílčího cíle 1 a to k realizaci schůzky s těmito zařízeními. Při této schůzce bude nutné oslovená zařízení podrobněji seznámit se záměry projektu, proto pro tuto schůzku bude ještě v průběhu září 2024 vypracována prezentace, ve které bude podrobně rozebráno jaké aktivity se budou při programu realizovat, jaký bude časový rámec spolupráce, jaká bude role sociálních pracovníků v tomto programu, jaké to bude mít přínosy pro zařízení i jeho klienty, jaká bude finanční náročnost projektu a jaké jsou očekávání od spolupráce se zařízeními. V tuto chvíli budou vypracovány pouze informativní okruhy pro realizaci projektu v podobě záměrů projektu a způsobu realizace pomocí programu v zařízení, stanoveny budou také okruhy jednotlivých dovedností. Na schůzce, která proběhne v říjnu 2024 bude tedy důležité seznámit zástupce zařízení s tím, že pokud se rozhodnou pro účast v projektu, bude pro realizaci programu rozhodující zjistit potřeby jejich klientů, podle kterých dojde k následnému specifikování dílčích aktivit, které budou v zařízení skutečně realizovány. Na této schůzce je nutné vést se zástupci zařízení diskuzi o vzájemných podmínkách a pokud dojde ke vzájemné shodě a zařízení se rozhodne podílet se na realizaci projektu je třeba potvrdit oboustrannou spolupráci formou podpisu dohody o zapojení do projektu do konce října 2024. Indikátorem splnění této klíčové aktivity je prezenční listina z realizované schůzky s alespoň 10 podpisy. Výstupem z této klíčové aktivity budou minimálně dvě podepsané dohody od zástupců zařízení, které se budou týkat zapojení se do projektu.

8.2.3 KA3: Identifikace konkrétních potřeb klientů jednotlivých zařízení v oblasti rozvoje dovedností pro dospělý život.

K vytvoření aktivit pro rozvoj dovedností bude potřeba sesbírat informace vedoucí k identifikaci skutečného zájmu a potřeb klientů. Identifikace potřeb může probíhat v různých rovinách. Průzkum může proběhnout mezi pracovníky zařízení, mezi klienty zařízení, ale i v již

realizovaných programech na obdobné téma a to v daném zařízení nebo i mimo něj, identifikace potřeb může přijít také ze strany stakeholderů (OSPOD, škola), kteří se setkávají s ohroženou mládeží. Získávání informací pro následné zpracování programu začne v zařízeních v listopadu 2024. Primární bude zjistit jaké aktivity dané nízkoprahové zařízení svým klientům poskytuje, na co bude potřeba zacílit a jakým způsobem rozvoj kompetencí pojmout. Důležitým zdrojem pro získání žádoucích informací jsou i sociální pracovníci zařízení, kteří mohou poskytnout ucelený přehled o klientech a jejich potřebách, výzvách a problémech, protože s nimi přichází do nejbližšího kontaktu a často s nimi řeší různé životní situace. Pro získání informací od pracovníků může být použit polostrukturovaný rozhovor s následujícími otázkami: Poskytujete aktuálně, nebo jste v minulosti poskytovali program s podobným tématem, co bylo stěžejní pro jeho úspěšnost?, Jaké konkrétní výzvy a překážky vnímáte u klientů v období dospívání v souvislosti s přechodem do dospělosti?, Jaké dovednosti by mohly být klíčovými pro jejich úspěšný život?. Tyto rozhovory budou probíhat na základě zachování anonymity klientů a pracovník poskytne spíše jen výčet toho, s čím se setkává nejčastěji. U klientů by identifikace jejich potřeb mohla probíhat formou tištěných dotazníků, které by zachovaly anonymitu jednotlivých klientů a oni by tak mohli vyjádřit své reálné potřeby bez ostychu, dotazníky by pak odevzdávali do připravené krabice, která by se k určitému datu vyhodnotila, zároveň by se pomocí tohoto dotazníkového šetření zjistil reálný zájem o program ze strany klientů. Vzor dotazníku je uveden v Příloze 1. Kromě dotazníkového šetření mohou potřebné informace od klientů získávat i pracovníci, formou rozhovorů s klienty v rámci individuální práce, ovšem tato metoda by probíhala spíše nahodile, z těchto sezení s klienty by následně pracovníci zpracovali zápis, který by anonymizovaný předali k vyhodnocení. Co se týče OSPOD nebo škol, bylo by dobré uspořádat jednání s těmito subjekty, protože by mohly přispět k identifikaci spíše v obecném rozsahu, vzhledem k tomu, že mohou, ale nemusí mít povědomí o tom, kdo jsou klienti daného zařízení nemohou znát konkrétní oblasti jejich potřeb. Ovšem lze od nich získat ucelený přehled výzev, se kterými se setkávají dospívající v dané oblasti, což může vést minimálně k utvoření povědomí o obecných problémech dospívající mládeže v daném městě. Indikátorem splnění klíčové aktivity je minimálně 30 vyplněných dotazníků od klientů, záznam z rozhovorů s minimálně 5 sociálními pracovníky a záznam z jednání s OSPOD a školami. Výsledkem této aktivity je zpracovaný dokument obsahující seznam konkrétních prioritních oblastí pro jednotlivá zařízení.

8.2.4 KA4: Vytvořit program pro rozvoj kompetencí pro dospělý život na základě získaných dat.

Po realizaci klíčové aktivity 3 přijde na řadu vytvoření programu pro rozvoj kompetencí. V dotazníku pro klienty bylo stanoveno celkem 8 okruhů kompetencí pro dospělý život. Jsou jimi komunikace, řešení problémů, zvládnání emocí a stresu, seberegulace, kritické myšlení, empatie, finanční gramotnost, dovednosti pro povolání. Program bude interaktivní se začleněním besed, přednášek a workshopů. Podle výsledků analýzy dat proběhne prioritizace jednotlivých okruhů, protože se může stát, že určité dovednosti budou pro klienty bezproblémové nebo naopak, některé z nich bude třeba probrat více podrobně. Prvním krokem této klíčové aktivity bude oslovit odborníky z řad erudovaných sociálních pracovníků věnujících se dětem a mládeži, dětských psychologů a pedagogických pracovníků, tento krok proběhne již v době, kdy se budou získávat informace v zařízení, tedy v listopadu 2024. Jejich zkušenosti a poznatky mohou přinést při vytváření podoby programu kýžené výsledky. Odborníci z oblasti sociální práce s dětmi a mládeží, mohou poskytnout příklady dobré praxe řešení jednotlivých tematických okruhů v jiných zařízeních, případně jiných službách nebo s jinou cílovou skupinou. Dětské psychologové zase mohou díky svým zkušenostem zohlednit psychologické aspekty jednotlivých intervencí a navrhnout vhodné způsoby komunikace o jednotlivých tématech, tak aby byly citlivé a přiměřené s ohledem na věk klientů a jejich možný psychický stav. Odborný dohled bude důležitý i ze strany pedagogicky vzdělaných odborníků, jejich účast na tvorbě programu by mohla poskytnout zajímavé vzdělávací techniky, které by se daly aplikovat v případě realizace některých aktivit. Druhým krokem bude vytvoření návrhu podoby programu v průběhu prosince 2024, každá jednotlivá kompetence bude mít vlastní zpracovanou strukturu ve které bude popsáno jakým způsobem bude kompetence předávána klientům, jaké se využijí metody a jakým způsobem se bude zjišťovat, zda klienti kompetenci získali. Při tvorbě metodik bude možné využít již zpracovaných materiálů, není ovšem vyloučené, že v některých případech bude nutné vytvořit zcela nový materiál. Následujícím krokem, který proběhne začátkem ledna 2025 bude realizace programu v malé testovací skupině, která předá zpětnou vazbu, na jejímž základě proběhne korekce případných nedostatků. Po celou dobu vytváření budou probíhat konzultace se zapojenými zařízeními a budou zohledněny i jejich připomínky. Indikátorem splnění této aktivity je 8 zpracovaných metodických dokumentů. Výstupem z této klíčové aktivity budou podrobně zpracované metodiky pro způsob realizace jednotlivých rozvojových aktivit v nízkoprahových zařízeních.

8.2.5 KA5: Propagace nabízeného programu.

Poté co jsou již připraveny metodiky práce je třeba přistoupit k propagaci programu, která zabrání případnému nulovému zájmu ze strany klientů. Propagace nabízeného programu je klíčovou aktivitou zejména z toho důvodu, že díky propagaci dojde k oslovení více potenciálních klientů a to jak pro zařízení, tak pro realizaci programu, pokud by k propagaci nedošlo, mohlo by se stát, že by program zůstal nevyužit. Propagace lze v současnosti pojmout mnoha způsoby, v kontextu nízkoprahového zařízení lze aktivitu propagovat buď pouze v rámci zařízení a to na informačních nástěnkách, anebo i na sociálních sítích. Mnohem výhodnější pro všechny je ovšem propagace programu i mimo zařízení. Prvním krokem pro realizaci této klíčové aktivity je připravit materiály, se kterými bude program propagován. Pro vytvoření propagačních materiálů bude zadána zakázka externímu grafickému designerovi, jeho úkolem bude vytvořit tři druhy grafik, tak aby jedna byla použita jako leták, druhá jako příspěvek na sociální síť a třetí jako příběh na sociálních sítích, jejich zpracování proběhne začátkem ledna 2025. Tyto grafiky by měly mít shodný obsah, tj. název programu, stručný obsah, plánované datum realizace, určení věkové kategorie, pro kterou je program určen, informace o nutnosti nahlásit svůj zájem účastnit se programu a informaci o tom, že na více podrobností se klienti mohou zeptat sociálních pracovníků v klubu. Po schválení podoby grafik se začne s propagací, přibližně v polovině ledna 2025. Alespoň na dvou místech v klubu se vyvěsí vždy jeden leták, toto bude učiněno na začátku prosince a leták bude v klubu vystaven až do začátku programu (březen 2025). Propagovat program v zařízení mohou i pracovníci na základě komunikace s klienty, kdy jim program stručně představí, mohou tak cíleně oslovit klienty, u kterých si myslí, že by mohli mít zájem. Propagace na sociálních sítích bude zahájena rovněž přibližně v polovině ledna a to formou příspěvku, který doplní krátký text, ten program trochu více představí a bude obsahovat i zmínku o tom, že pokud o účast na programu má zájem i někdo, kdo není klientem klubu má možnost se také zapojit a další zmínku o tom, že všechny dotazy můžou zájemci vyřešit i online formou komunikace pomocí zpráv. Druhá varianta pro propagaci na sítích – příběh – bude umístěována opakovaně a to pravidelně vždy jedenkrát týdně až do začátku programu. Indikátorem splnění této aktivity je potvrzení účasti na programu alespoň od 10 dospívajících klientů v každém zapojeném zařízení. Výstupem z této klíčové aktivity jsou tři druhy propagačních grafik a seznam klientů, kteří se chtějí do programu zapojit.

8.2.6 KA6: Proškolení sociální pracovníky o programu a jeho realizaci.

Před plánovaným začátkem realizace programu bude třeba sociální pracovníky za zapojených zařízení proškolení o způsobech realizace programu. Tato klíčová aktivita je prvním z kroků ke splnění čtvrtého dílčího cíle. Toto školení bude probíhat v únoru 2025. Na školení budou pracovníci seznámeni s metodikami, které jim budou předány na elektronických nosičích, v případě otázek nebo nejasností proběhne diskuze. Školení budou vést odborníci, kteří se podíleli na zpracování metodik. První fází tohoto školení bude představení metodiky a jednotlivých kompetencí, které byly do obsahu programu vybrány. Následně se přejde k vysvětlení jednotlivých postupů předávání kompetencí – beseda, přednáška a workshop, v tomto bloku se pracovníci dozví, kterou kompetenci budou probírat kterým způsobem. Další fází bude propojení rozvoje kompetencí se skupinovou sociální prací, pracovníkům bude vysvětleno jakým způsobem budou při realizaci práce se skupinou postupovat. Zároveň budou pracovníci v průběhu tohoto školení informováni o tom, že je třeba vést seznam klientů, kteří se programu účastní, tento seznam zůstane anonymní a uložen v zařízení, pro potřeby projektu bude z každého zařízení dodán pouze počet zúčastněných klientů. Indikátorem splnění aktivity bude prezenční listina s minimálně čtyřmi podpisy. Výstupem z této klíčové aktivity bude tým pracovníků, schopný vést rozvoj kompetencí v jejich zařízení.

8.2.7 KA7: Realizace programu – úvodní schůzka, besedy, workshopy, přednášky.

Úvodní schůzka k programu je prvním krokem samotné realizace programu. Proběhne začátkem března 2025 ve všech zapojených zařízeních. Pracovníci jsou povinni obeznámit klienty, kteří se programu chtějí účastnit s touto skutečností nejméně 14 dní předem. Neúčast na úvodní schůzce automaticky znamená vyřazení z programu. Na úvodní schůzce nastane fáze formování skupiny. Sociální pracovník bude tuto schůzku vést a v úvodu dojde ke vzájemnému seznámení všech členů (včetně sociálního pracovníka). Sociální pracovník dále shrne všechny potřebné informace a představí klientům plán programu. Důležitou součástí bude i možnost klientů vyjádřit se k programu, říct jaké od toho mají očekávání, z čeho mají strach, případně se mohou ptát na otázky. V této fázi rovněž dojde k nastavení nepsaných pravidel skupiny (norem), které budou klienti v rámci schůzek dodržovat. S nastavením norem sociální pracovník klientům pomůže, dá jim různé návrhy, mohou být inspirované pravidly skupiny (mlčenlivost a důvěrnost, otevřenost a upřímnost, možnost říct stop, odpovědnost, ...), primární rolí na této schůzce bude pro sociálního pracovníka provázat klienty a všechny vtáhnout do

skupinového dění. Interakci mezi klienty může podporovat pomocí otázek určených pro celý kolektiv skupiny (Navrátil 2001, Matoušek a kol. 2003). Na úvodní schůzce rovněž s celým kolektivem proběhne dohoda, kdy tyto rozvojové skupiny budou probíhat, na dni a čase musí panovat 100% shoda všech zúčastněných, skupina může probíhat i dvakrát týdně a zároveň musí skupiny probíhat v době provozu nízkoprahového zařízení.

V závislosti na tom, jak se členové skupiny dohodli budou setkání uskutečňována buď jedenkrát týdně, anebo dvakrát týdně, což znamená, že v případě, kdy se členové rozhodli pro schůzky jedenkrát týdně bude program běžet osm týdnů a v případě, kdy se rozhodli pro schůzky dvakrát týdně bude program běžet po dobu čtyř týdnů, ovšem bude intenzivnější. S realizací se začne hned následující týden od úvodní schůzky.

První schůzka se bude věnovat komunikaci, sociální pracovník tuhle i každou další schůzku krátce uvede a pustí se do realizace připraveného programu souvisejícího s danou kompetencí. V průběhu programu bude vždy v půlce krátká pauza. Po pauze sociální pracovník shrne, co se dělo před přestávkou a naváže na další aktivity. Sociální pracovník bude v průběhu celého interaktivního procesu sledovat vývoj skupinové dynamiky, kdo se jak pohybuje, jaké se tvoří podskupiny případně dvojice. Zároveň se skupinovou dynamikou pracuje, vtahuje do procesu méně aktivní účastníky. Téma první schůzky je záměrně stanoveno jako komunikace, protože účastníci se ještě nemusí tak dobře znát a na tomto tématu si mohou v reálném čase procvičit způsoby komunikace, která jakožto sociální kompetence bude přínosná i v dalších schůzkách skupiny. V závěru je nutné udělat evaluaci první schůzky, ideálně ústní formou, kdy se každý z účastníků vyjádří, jak schůzka splnila jeho očekávání, případně co nového se dozvěděl nebo jestli mu daný workshop nějak pomohl s navázáním nových vztahů ve skupině. Po ukončení skupiny zpracuje sociální pracovník zprávu, do které zanesou všechny potřebné informace, zároveň zhodnotí i postup ve vývoji skupiny.

Druhá schůzka se bude věnovat řešení problémů. Stejně jako v případě první schůzky bude krátký úvod, lze zařadit i krátkou diskuzi k tématu probíranému na minulé schůzce. Po úvodu bude následovat uvedení do problematiky ze strany pracovníka, ten v rámci informací uvedených v metodice klientům nabídne různé druhy možných řešení problémů, ale důležité je, aby klientům zdůraznil, že říct si o pomoc není ostuda a pokud by je někdy něco trápilo a budou vědět, že by to sami nezvládli, tak si mají říct o pomoc a uvede i možnosti, koho mohou o pomoc požádat, s tím, že i on sám bude jednou z možností. Dále bude program pokračovat interaktivní diskuzí, ve které budou mít účastníci prostor pro to svěřit se s nějakým svým problémem, pracovník dá potom ostatním klientům prostor pro to, aby dali nějakou radu.

V případě, že se nikdo nebude chtít svěřit přijdou na řadu kazuistiky uvedené v metodice, které bude sociální pracovník s klienty řešit. Je možné i hraní rolí, při kterých si klienti vyzkouší různé situace. Na konci zase přijde evaluace a písemná zpráva o postupu skupiny. Cílem tohoto setkání bude vytvořit větší soudržnost ve skupině a současně připravit klienty na možné problémy, které v průběhu jejich životů mohou nastat.

Třetí schůzka se bude věnovat zvládání emocí a stresu. Emoce jsou zvláště v období dospívání, kdy jsou mladiství emočně labilní, velmi nestálé. Beseda s účastníky skupiny bude vedena na téma emočních reakcí, sociální pracovník na základě metodiky bude mít připravené situace a vždy jeden z účastníků bude odpovídat, jak by se v dané situaci zachoval, následně bude na skupině, aby reagovala na to, jak se účastník rozhodl a případně se někdo jiný pokusí o korektní vyjádření emocí. Lze také využít aktivitu „Sochy s emocemi“, kdy účastníci připraví seznam slov souvisejících s city, poté si každý ze seznamu vybere jednu emoci se kterou se nejvíce ztotožňuje a tu bude předvádět jako socha. Sociální pracovník by při této aktivitě měl vytvořit správnou atmosféru pro přijímání silných emocí. Po ukončení aktivity bude probíhat diskuze. Cílem aktivity je vzdělat účastníky o různých hloubkách prožívání emocí (Mašát 2012, s. 111). V rámci tohoto setkání dojde na procvičování relaxačních technik, které mohou pomoci se zvládnutím stresu. Aktivita začíná krátkou diskuzí na téma zvládnutí stresu a účinků stresu na lidské tělo. Následně dá sociální pracovník pokyn, aby účastníci mysleli na nejvíce uklidňující místo, které si dokážou představit, ať zavřou oči a zhruba jednu minutu je nechá relaxovat. Po skončení relaxačního cvičení se klienti navzájem podělí o jejich uklidňující místo pomocí popsání s použitím všech smyslů (Mašát 2012, s. 113).

Čtvrtá schůzka naváže na třetí a bude se věnovat seberegulaci. Sociální pracovník jako první tento pojem vysvětlí účastníkům a rovněž jim řekne, proč je v životě důležité tuto kompetenci ovládat. Vysvětlí jim také, že se seberegulace netýká pouze emocí, ale že je mnohem více situací, ve kterých je potřeba udržet nad sebou kontrolu, které se týkají financí a jiných aspektů v životě. V průběhu této schůzky se budou probírat situace ze života a sociální pracovník bude u klientů zjišťovat, jak by se v takové situaci zachovali. Tyto životní situace se budou týkat již zmíněných financí, ale i nutnosti jít do práce, i když se jim nebude chtít. Opět bude kladen velký důraz na interaktivitu setkání, kdy klienti nebudou jen pasivními příjemci informací. Cílem tohoto setkání bude znázornění kompetence seberegulace a její rozvoj pomocí praktických aktivit. Na konci opět proběhne evaluace daného setkání a dotazy k tématu.

Pátá schůzka se bude zabývat kritickým myšlením. Kritické myšlení je význačné tím, že člověk nedává na první dojem a ověřuje si fakta (Šedý 2021, s. 29). Dnešní doba je plná okamžiků,

kdy je potřeba kriticky myslet a vyhodnocovat přijímané informace. Klienti by v rámci tohoto setkání měli být upozorněni na to, že falešné informace mohou být všude a že je potřeba se na věci dívat s jistým odstupem. Pro toto setkání budou mít pracovníci připraveny různé druhy informací a klienti se na nich budou učit jak je kriticky zhodnotit a jaké jsou znaky falešné informace.

Šestá schůzka bude zaměřena na empatii. V této fázi jsou skupinová setkání již za půlkou a lze předpokládat, že skupinová koheze je již plně vyvinutá. V rámci budování empatie v klientech je vhodné zvolit přiměřenou skupinovou aktivitu. Jednou z nich by mohla být „Horké křeslo“. Pomocí této aktivity lze budovat empatii mezi členy. Sociální pracovník před začátkem upozorní, že nikdo nebude nucen přiznat se k tomu, co napsal. Princip aktivity je v tom, že každý účastník dostane papír, na který napíše nějaké osobní tajemství za které se stydí. Klienti se posadí do kruhu a jedno místo bude určeno jako horké křeslo. Papíry s jejich tajemstvím pak vhodí do krabice, ze které si každý klient vylosuje papír a postupně si budou sedat do horkého křesla, kde budou přiznání číst. Úkolem člena na horkém křesle bude pak vyjádřit jak se po přečtení cítí, proč sdělení vytváří pocit studu a z čeho by měl obavy, kdyby se octil v podobné situaci. Sociální pracovník sleduje průběh dění ve skupině, podporuje bezpečné prostředí a chrání anonymitu jednotlivých sdělení. Pokud by došlo k připomínkám nebo nějakým formám urážek sociální pracovník zasáhne a bude intervenovat, proč dané chování není vhodné. (Mašát 2012, s. 92).

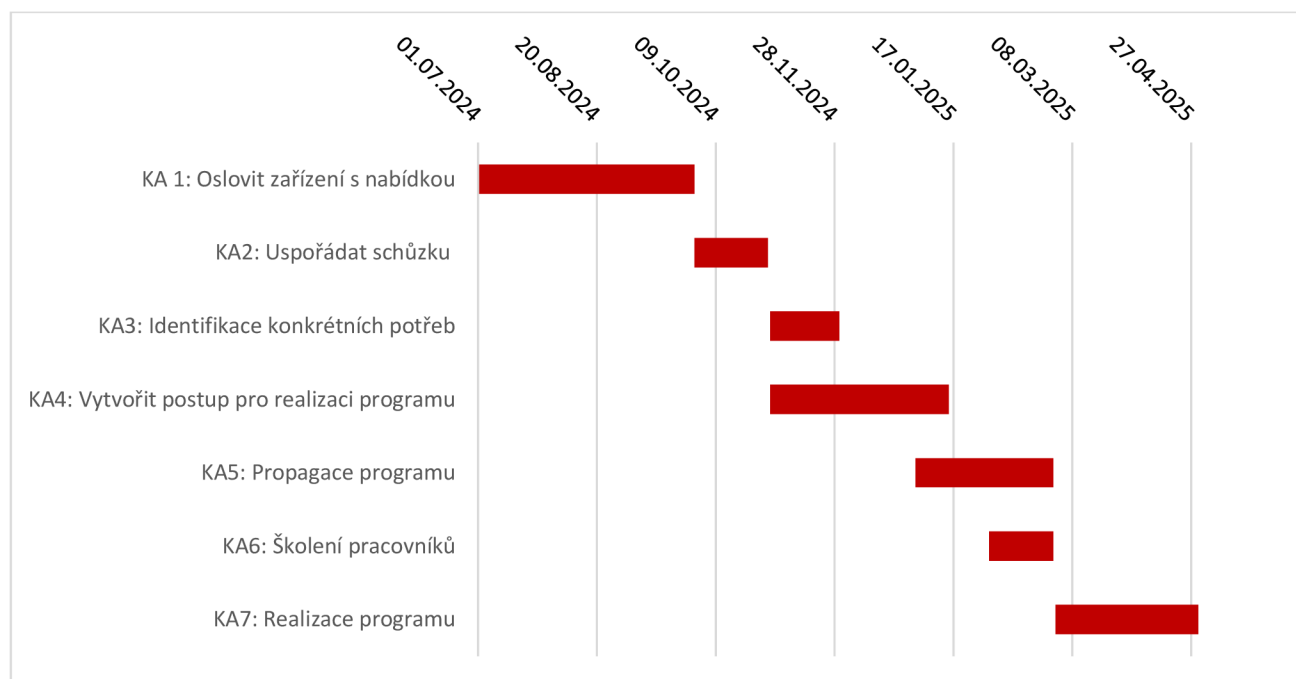
Sedmá schůzka otevře téma finanční gramotnosti. Klienti budou seznámeni s tím jak založit účet, jak hospodařit s penězi, vést si rozpočet, proč je důležité spořit. Pro tuto kompetenci bude vhodné, aby sociální pracovník pozval nějakého odborníka, který jednotlivé části finanční gramotnosti vysvětlí.

Osmá schůzka bude orientovaná na získávání dovedností pro povolání, nepůjde však o odborné znalosti, klienti si budou moci vyzkoušet jak napsat životopis, motivační dopis a také si vzájemně vyzkouší pracovní pohovor. Zároveň dojde k ukončení skupiny, tento proces může vyvolat různé reakce. Jedním z možných způsobů ukončení je, že klienti začnou střídavě říkat v co doufají a čeho se obávají. Ostatní členové na to mohou reagovat. Tato aktivita směřuje do budoucna, což znamená, že může pomoci s převedením změny uskutečněné uvnitř skupiny do praktického života. Vhodnou formou ukončení skupiny je i naplánování dalšího neformálního setkání v podobě oslavy, kde by členové mohli dostat památku na skupinu, tato forma ukončení zároveň podporuje další sociální interakce, tentokrát už mimo skupinu (Mašát 2012, s. 137).

Indikátorem splnění klíčové aktivity jsou prezenční listiny z devíti setkání. Výstupem z této klíčové aktivity jsou zápisy z jednotlivých setkání. Výsledkem klíčové aktivity je rozvoj emocionální inteligence, sociálních i interpersonálních dovedností a praktických dovedností pro dospělý život.

8.3 Harmonogram

V grafu 1 níže je Ganttův diagram, který graficky znázorňuje harmonogram realizace všech klíčových aktivit tohoto projektu, některé z nich mají trvání delší než ty ostatní, je to způsobeno zejména tím, že některé klíčové aktivity zaštiťují více dílčích klíčových aktivit, které je třeba k realizaci projektu provést, současně většina z aktivit má v harmonogramu zanesenou lhůtu ve které musí být provedeny a ne přímo konkrétní datum provedení. Některé aktivity se zároveň překrývají, ovšem jedná se pouze o ty aktivity, které nutně nepotřebují, aby byla předchozí aktivita ukončena, protože to nijak nezasahuje do jejich realizace.

Graf 1: Harmonogram, zdroj: vlastní tvorba

8.4 Popis přidané hodnoty projektu

Přidanou hodnotu projektu vidím hlavně v tom, že mladiství kromě zmíněných kompetencí získají i důležitá přátelství, nové zkušenosti a nové perspektivy o možnostech života. Dále se u nich může kromě kompetencí rozvíjet i sebedůvěra a sebevědomí, což jsou dva další aspekty navázané na úspěšný život. Projekt navíc podporuje sociální interakce a sociální začlenění, což může u sociálně vyloučených nebo tímto vyloučením ohrožených klientů vést k pozitivním změnám.

8.5 Management rizik

Lze předpokládat, že může dojít k nezájmu o účast v projektu ze strany oslovených zařízení. Pravděpodobnost vzniku tohoto rizika je průměrná a jeho dopad může mít značný vliv na naplnění cílů v podobě nenaplnění indikátorů. V případě, že tato situace nastane se zopakuje klíčová aktivita 1 a bude vybráno dalších 30 zařízení, které se s nabídkou projektu osloví.

Dalším z rizik, které lze předpokládat je nezájem o projekt ze strany klientů. Pravděpodobnost tohoto rizika je velká a jeho dopad může negativní vliv na naplnění indikátorů. Jako kroky vedoucí ke snížení rizika je dostatečná propagace programu a vedení seznamu zaujatých klientů. Toto riziko může nastat i v průběhu realizace poslední klíčové aktivity, zde je důležité, aby sociální pracovník pravidelně přijímal zpětnou vazbu od klientů.

8.6 Rozpočet

Níže v tabulce 1 je stanoven rozpočet projektu, který zahrnuje veškeré náklady, které v průběhu přípravy i následné realizace programu vzniknou. V poznámkách u jednotlivých nákladů je i přesně určeno, jaká položka z dané částky bude hrazena a jejich případný počet. Jako poslední položka nákladů jsou stanoveny i režijní náklady, které tvoří 20 % celkových nákladů a slouží pro případ neočekávaných výdajů. Celková částka za náklady, bez režijních nákladů tvoří 43 000 Kč.

Uvedené ceny jsou orientační, jejich výše byla stanovena na základě zprůměrování cen běžně dostupných v internetových vyhledávacích.

Náklady	Počet	Cena za jednotku	Celková cena	Poznámky
Pronájem zasedací místnosti	8	800 Kč/hod.	6400 Kč	Úvodní schůzka, školení pracovníků
Catering	35	200 Kč/ks	7 000 Kč	Úvodní schůzka, školení pracovníků
Kancelářské potřeby	1	7 000 Kč	7 000 Kč	Papíry, psací potřeby, flip-chart
Honorář pro odborníky	3	5 000 Kč	15 000 Kč	Částka za zapojení při tvorbě metodiky
Práce grafika	6	600 Kč/hod.	3 600 Kč	Propagační materiály
Honorář školitele sociálních pracovníků	1	4 000 Kč	4 000 Kč	Školení pracovníků před uskutečněním programu
Místnosti pro realizaci programu	-	0 Kč	0 Kč	Součást zařízení, poskytnuta zdarma
Režijní náklady	1	7 620 Kč	8600 Kč	20 % z ostatních nákladů, pro případ neočekávaných výdajů
Celkem			51 600 Kč	

Tabulka 1: Rozpočet nákladů, zdroj: vlastní tvorba

8.7 Intervenční logika projektu

Následující tabulka 2 zobrazuje intervenční logiku projektu, jeho cíle, klíčové aktivity zvolené k naplnění cílů, indikátory naplnění klíčových aktivit a harmonogram průběhu klíčových aktivit.

	Cíle	Klíčové aktivity	Indikátory	Harmonogram
Cíl: Realizovat program rozvoj kompetencí pro dospělý život u dospívajících klientů nízkoprahových zařízení pro děti a mládež do dubna 2025	Dílčí cíl 1: Navázat spolupráci s minimálně dvěma nízkoprahovými zařízeními pro děti a mládež do konce října 2024.	KA1: Oslovit zařízení s nabídkou.	30 oslovených zařízení.	1. 7. 2024 - 30. 9. 2024
		KA2: Uspořádat schůzku se zástupci zaujatých zařízení.	Prezenční listina s min. 10 podpisy.	1. 10. - 31. 10. 2024
	Dílčí cíl 2: Vytvořit aktivity zaměřené na rozvoj kompetencí pro dospělý život do ledna 2025.	KA3: Zjišťovat informace v zařízeních.	30 vyplněných dotazníků, záznam rozhovorů s min. 5 sociálními pracovníky, záznam z jednání se školami a OSPOD.	1. 11. - 30. 11. 2024
		KA4: Vytvořit program na základě získaných dat.	8 zpracovaných metodických dokumentů.	1. 11. 2024 - 15. 1. 2025
	Dílčí cíl 3: Propagovat nabízený obsah v zařízeních a na sociálních sítích v období leden - březen 2025.	KA5: Propagovat v klubu a na sociálních sítích.	Potvrzení účasti na programu min. od 10 klientů.	1. 1. 2025 - 28. 2. 2025
	Dílčí cíl 4: Začít realizovat program v zařízeních v březnu 2025.	KA6: Školení pracovníků.	Prezenční listina s min. 4 podpisy.	1. 2. - 28. 2. 2025
		KA7: Realizace programu.	Prezenční listiny z 9 setkání.	1. 3. 2025 - 30. 4. 2025

Tabulka 2: Intervenční logika projektu, zdroj: vlastní tvorba

Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo zpracovat projekt, který bude zaměřen na rozvoj kompetencí pro dospělý život u klientů nízkoprahových zařízení pro děti a mládež. Tvorba projektu navazovala na teoretickou část, kterou jsem již zpracovávala v rámci absolventské práce. V průběhu psaní práce jsem vytvořila návrh projektu, který je zaměřený na realizaci rozvojového programu v nízkoprahových zařízeních. Tento projekt má čtyři dílčí cíle, s pomocí kterých lze naplnit hlavní cíl projektu. Rozvoj kompetencí jsem zaměřila na komunikaci, zvládání stresu a emocí, seberegulaci, finanční gramotnost, empatii, kritické myšlení a dovednosti pro povolání, vybrala jsem si tuto sadu kompetencí zejména z toho důvodu, že nejvíce seděly k obecné charakteristice, která platí pro dospělého člověka. Kompetencí, které by byly užitečné v dospělém životě je ovšem daleko více a jistě by se dal zpracovat program i s jistou obměnou. Při tvorbě projektu bylo mou velkou snahou co nejvíce zapojit osobu sociálního pracovníka a to jak při samotné tvorbě programu, tak i při jeho uskutečnění v nízkoprahovém zařízení, kdy sociální pracovník vede rozvojovou skupinu. Stanovila jsem sedm klíčových aktivit pro zmíněné čtyři dílčí cíle, které jdou postupně od samotného oslovení zařízení, přes přípravnou část až k samotné realizaci programu v zařízeních.

Jak už jsem zmínila výše, je tu značný prostor pro další zpracování tohoto tématu, projekt by se dal například zpracovat s jinými případně dalšími kompetencemi, kromě toho by se ovšem dalo pracovat s úplně jinými metodami sociální práce, s jinou cílovou skupinou nebo například formou individuální práce. Téma práce by se pak jistě dalo zpracovat i jako metodický dokument pro nízkoprahová zařízení pro děti a mládež.

Bibliografie

ARNETT, Jeffrey Jensen. *Emerging Adulthood: The Winding road from the late teens through the twenties*. 2nd edition. 2015. ISBN 978-0199929382.

BLATNÝ, Marek (ed.). *Psychologie celoživotního vývoje*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3462-3.

ČECHOVSKÝ, Jan a RACEK, Jindřich. Kořeny vzniku nízkoprahových zařízení pro děti a mládež v České republice. In: KLÍMA, Petr (ed.). *Kontaktní práce: antologie textů České asociace streetwork*. 2. vydání. Praha: Česká asociace streetwork, 2009, s. 303-306. ISBN 978-80-254-4001-8.

FARKOVÁ, Marie. *Dospělost a její variabilita*. Psyché. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2480-5.

JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-535-0.

LACINOVÁ, Lenka; JEŽEK, Stanislav a MACEK, Petr (ed.). *Cesty do dospělosti: psychologické a sociální charakteristiky dnešních dvacátníků*. Brno: Masarykova univerzita, 2016. ISBN 978-80-210-8400-1.

LANGMEIER, Josef a KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 2., aktualizované vydání. Psyché (Grada). Praha: Grada, 2006. ISBN 978-80-247-1284-0.

MACEK, Petr. *Adolescence*. 2. vydání. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-747-7.

MAŠÁT, Vladimír. *Vybrané postupy sociální práce se skupinou*. Středokluky: Zdeněk Susa, 2012. ISBN 978-80-86057-80-4.

MATOUŠEK, Oldřich a kolektiv. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2.

MATOUŠEK, Oldřich; KODYMOVÁ, Pavla a KOLÁČKOVÁ, Jana (ed.). *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. 2. vydání. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-818-0.

MERTL, Jan a kolektiv. *Sociální politika*. 7., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2023. ISBN 978-80-7676-675-4.

NAVRÁTIL, Pavel. *Teorie a metody sociální práce*. Brno: Marek Zeman, 2001. ISBN 80-903070-0-0.

NAVRÁTIL, Pavel. *Úvod do teorií a metod sociální práce*. Brno: Národní centrum pro rodinu, 2000.

RACEK, Jindřich a HERZOG, Aleš. Fenomén NZDM, tedy nízkoprahových zařízení pro děti a mládež. In: KLÍMA, Petr (ed.). *Kontaktní práce: antologie textů České asociace streetwork*. 2. vydání. Praha: Česká asociace streetwork, 2009, s. 319-328. ISBN 978-80-254-4001-8.

STANÍČEK, Jiří; SYROVÝ, Jan; HERZOG, Aleš. Definování cílové skupiny v rámci pojení práce zaměřené na člověka. In: KLÍMA, Petr (ed.). *Kontaktní práce: antologie textů České asociace streetwork*. 2. vydání. Praha: Česká asociace streetwork, 2009, s. 87-92. ISBN 978-80-254-4001-8.

ŠEDÝ, Jiří. *Kritické myšlení*. Praha: Galén, 2021. ISBN 978-80-7492-543-6.

VÁGNEROVÁ, Marie a LISÁ, Lidka. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vydání třetí, přepracované a doplněné. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2021. ISBN 978-80-246-4961-0.

ZIMMERMANNOVÁ, Martina. Historie terénní sociální práce. In: KLÍMA, Petr (ed.). *Kontaktní práce: antologie textů České asociace streetwork*. 2. vydání. Praha: Česká asociace streetwork, 2009, s. 299-302. ISBN 978-80-254-4001-8.

Vyhláška č. 505/2006 Sb., ze dne 29. 11. 2006, vyhláška, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách.

Zákon 108/2006 Sb., ze dne 31. 3. 2006, o sociálních službách.

Zákon 89/2012 Sb., ze dne 22. 3. 2012, občanský zákoník.

Elektronické zdroje

ČESKÁ ASOCIACE STREETWORK (ČAS). *Etický kodex ČAS*. 2017. Dostupné z: <https://www.streetwork.cz/archiv/stranky/detail/2624/eticky-kodex-cas>. [cit. 2024-04.-16].

ČESKÁ ASOCIACE STREETWORK (ČAS). *Pojmosloví nízkoprahových zařízení pro děti a mládež*. Online. Praha, 2008. Dostupné z: <https://www.ispepa.cz/docs/pojmoslovi.pdf>. [cit. 2024-04-10].

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (ČSÚ). *Věkové složení obyvatel k 31. 12. 2022*. Online. 2022. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/191186467/1300642307.pdf/883bef7a-3a26-408d-8a10-8230d53db337?version=1.1>. [cit. 2024-04-23].

ČLOVĚK V TÍSNI. *Nizkoprahové kluby*. Online. Člověk v tísní. [b.d.]. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/co-delame/socialni-prace-v-cr/nizkoprahove-kluby>. [cit. 2024-04-15].

EUROPEAN COMMISSION. *Předčasné ukončení školní docházky*. Online. [b.d.]. Dostupné z: <https://education.ec.europa.eu/cs/education-levels/school-education/early-school-leaving>. [cit. 2024-04-23].

EUROSTAT. *Early leavers from education and training*. Online. 2024a. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/SEPDF/cache/1150.pdf>. [cit. 2024-04-23].

EUROSTAT. *Persons at risk of poverty or social exclusion by age and sex*. Online. 2024b. Dostupné z: https://doi.org/10.2908/ILC_PEPS01N. [cit. 2024-04-23].

HORIZONS FOR YOUTH. *Life Skills Program*. Online. [b.d.]. Dostupné z: <https://horizonsforyouth.org/lifeskills>. [cit. 2024-04-23].

KNECHT, Petr; JANÍK, Tomáš; NAJVAR, Petr a VLČKOVÁ, Kateřina. Příležitost k rozvíjení kompetence k řešení problémů ve výuce na základních školách. Online. *Orbis Scholae*. 2010, č. 3, s. 37-62. Dostupné z: <https://doi.org/10.14712/23363177.2018.110>. [cit. 2024-04-17].

MACKERLE, Václav. *METODIKA PRO PŘÍPRAVU DĚTÍ NA ODCHOD Z DĚTSKÉHO DOMOVA*. 2021. Dostupné z: <https://www.khk.cz/assets/krajsky-urad/socialni-oblast/socialne-pravni-ochrana-deti/metodika-nrp/Metodika-pro-pripravu-deti-na-odchod-z-detskeho-domova.pdf> [cit. 2024-04-17].

MCCARTHY, Mindy; HARRIS, Brandon a GREG, Katty. The Effectiveness of Teaching Life Skills Through Sport-based Interventions for Youth at Risk. Online. *National Youth Advocacy and Resilience Journal*. 2021, č. 5(2), s. 1-32. Dostupné z: <https://doi.org/https://doi.org/10.20429/nyarj.2022.050201>. [cit. 2024-04-15].

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ (MPSV). *Doporučený postup č. 4/2016*. 2016. Online. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/Doporuceny_postup_4_2016_Registrace.pdf/69489ded-cf05-4f94-8c1c-c643adf3aa7c. [cit. 2024-04-10].

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ (MPSV). *Strategie sociálního začleňování 2021–2030*. Online. 2021. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/Strategie+soci%C3%A1ln%C3%ADho+za>

%C4%8Dle%C5%88ov%C3%A1n%C3%AD+2021-2030_aktualizace+2023.pdf/fec71d0b-c783-53e1-4b37-b73c7d591ec0. [cit. 2024-04-23].

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY (MŠMT). *Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+*. Online. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2020. ISBN 978-80-87601-46-4. Dostupné z: https://www.msmt.cz/uploads/Brozura_S2030_online_CZ.pdf [cit. 2024-04-10].

NEČASOVÁ, Mirka. *Úvod do filozofie a etiky v sociální práci*. Online. Brno: Masarykova univerzita, 2001. ISBN 80-210-2673-01. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1423/jaro2009/SPP807/um/Necasova_-_skripta.pdf. [cit. 2024-04-15].

NEW DAY. *Life Skills Academy*. Online. [b.d.]. Dostupné z: <https://www.ndnm.org/life-skills-academy-newday.html>. [cit. 2024-04-23].

SLADEK, Anna. Dovednosti potřebné pro život jako individuální a společenské zdroje zdraví. In: ŘEHULKA, Evžen (ed.). *Škola a zdraví pro 21. století*. Online. Brno: Masarykova Univerzita, 2011, s. 135-147. ISBN 9788021054516. Dostupné také z: <https://www.ped.muni.cz/z21/knihy/2011/36/36/texty/cze/sladek.pdf>. [cit. 2024-04-10].

SISSELMAN-BORGIA, Amanda. An Adapted Life Skills Empowerment Program for Homeless Youth: Preliminary Findings. Online. *Child & Youth Services*. 2021, č. 42, s. 43-79. Dostupné z: <https://doi.org/https://doi.org/10.1080/0145935X.2021.1884542>. [cit. 2024-04-15].

SOCIÁLNÍ PRÁCE. *Sociální pracovník NZDM*. Online. In: Sociální práce. Dostupné z: <https://socialniprace.cz/profesiogramy/socialni-pracovnik-nzdm/>. [cit. 2024-04-16].

SPOLEČNOST SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ ČR (SSP). *Etický kodex Společnosti sociálních pracovníků*. 2006. Dostupné z: <https://www.socialnipracovnici.cz/ke-stazeni>. [cit. 2024-04-16].

ŠKODOVÁ, Zdeňka. *Etická dilemata sociální práce při práci s dětmi a mládeží v nízkoprahových zařízeních*. Online, Diplomová práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta, 2018. Dostupné z: <https://theses.cz/id/vksxfn/24753898>. [cit. 2024-04-16].

TEATER, Barbra (ed.). *Contemporary Social Work Practice: A Handbook for Students*. Online. Open University Press, 2014a. ISBN 978-0335246038. Dostupné

z: https://www.researchgate.net/publication/264932951_Contemporary_Social_Work_Practice_A_Handbook_for_Students. [cit. 2024-04-10].

UNICEF. *Comprehensive life skills framework*. Online. 2019. Dostupné z: <https://www.unicef.org/india/reports/comprehensive-life-skills-framework>. [cit. 2024-04-10].

WORLD HEALTH ORGANISATION (WHO). *Life skills education for children and adolescents in schools*. Online. 1994. Dostupné z: <https://iris.who.int/handle/10665/63552>. [cit. 2024-04-10].

WORLD HEALTH ORGANISATION (WHO). *Skills for health : skills-based health education including life skills : an important component of a child-friendly/health-promoting school*. Online. 2003. Dostupné z: <https://iris.who.int/handle/10665/42818>. [cit. 2024-04-10].

WRIGHT, Megan a VON STUMM, Sophie. Perceptions of Adulthood: What Does it Mean to be Grown-Up? Online. *Journal of Adult Development*. 2024, s. 1-14. ISSN 10680667. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s10804-024-09477-8>. [cit. 2024-04-10].

ZIKMUNDOVÁ, Martina a RŮŽIČKOVÁ, Věra. Vývoj služby NZDM v České republice. Online. *Sociální práce*. Roč. 2019, č. 3. Dostupné z: <https://socialniprace.cz/fakta-legislativa-dokumenty/vyvoj-sluzby-nzdm-v-ceske-republice/>. [cit. 2024-04-10].

Seznam příloh

Přílohy	62
---------------	----

Přílohy

Příloha 1: Vzorový dotazník pro klienty NZDM

Dotazník k realizaci projektu rozvoj kompetencí pro dospělý život

Ahoj, tento dotazník slouží k zjištění informací pro plánovaný program „Rozvoj kompetencí pro dospělý život“, jeho vyplněním nám dáváte potřebnou zpětnou vazbu, která povede k přizpůsobení programu Vaším skutečným zájmům. Odpovídejte prosím podle pravdy, dotazník je zcela anonymní, jeho výsledky nebudou nikde zveřejněny, vše co nám v něm sdělíte bude sloužit pouze pro naplánování programu.

Osobní informace:

Věk:

Pohlaví:

Jak často navštěvuješ klub? Denně – několikrát týdně – jednou týdně – méně než jednou týdně

Dovednosti:

Označ jednotlivé dovednosti číslem 1–4, s tím že:

Číslem 1 označíš dovednosti, které vůbec neovládáš nebo je ovládáš s většími problémy

Číslem 2 označíš dovednosti, které bez problémů ovládáš

Číslem 3 označíš dovednosti, které ovládáš s malými problémy

Číslem 4 označíš dovednosti, které neznáš nebo nevíš co znamenají

___ Komunikace

___ Řešení problémů

___ Zvládání emocí a stresu

___ Seberegulace

___ Kritické myšlení

___ Empatie

___ Finanční gramotnost

___ Dovednosti pro povolání

Aktivity:

Označ aktivity (můžeš i více), které by jsi rád dělal v průběhu rozvojového programu.

___ Diskuze

___ Interaktivní program (hraní rolí, simulace situací, skupinové aktivity)

___ Přednášky

Za Vaše odpovědi děkujeme! V případě dotazů se obraťte na sociální pracovníky.

Anotace

Bakalářská práce Rozvoj kompetencí pro dospělý život u klientů nízkoprahových zařízení pro děti a mládež je členěna do dvou částí, první část poskytuje teoretickou základnu pro řešení dané problematiky. Druhá část práce se věnuje tvorbě projektu zaměřeného na vytvoření a realizaci programu pro rozvoj kompetencí pro dospělý život u dospívajících klientů nízkoprahových zařízení.

Klíčová slova: adolescence, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, rozvoj kompetencí, sociální práce s rizikovou mládeží, sociální práce se skupinou, projekt.

Annotation

The bachelor thesis Development of competences for adult life in clients of low threshold facilities for children and youth is divided into two parts, the first part provides the theoretical basis for the solution of the given problem. The second part of the thesis is devoted to the development of a project aimed at the creation and implementation of a program for the development of competences for adult life in adolescent clients of low-threshold facilities.

Keywords: adolescence, low threshold facilities for children and youth, competence development, social work with youth at risk, social work with groups, project.